

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

[ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ—ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΑ—ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗ]

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΜΕΤΑΚΟΜΙΣΙΣ.

Ἡ μεταξὺ ἀποταμιεύσεως καὶ διαμετακομίσεως διαφορά συνίσταται εἰς τὸν λόγον, ὅτι ἐκείνη μὲν ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐν δεδομένῳ τόπῳ πρόσκαιρον κατάθεσιν τῶν εἰσαγομένων ἐμπορευμάτων ἐπὶ σκοπῷ ἀ τ ε λ ο ὤ ς ἐξαγωγῆς τῶν πάλιν, αὕτη δὲ ἐκ περαιτέρω ἀναπτύξεως τῶν ἰδεῶν ἐκείνης, ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀ τ ε λ ῆ διὰ μέσου τῆς ἐπικρατείας διάθεσιν τῶν ξένων ἐμπορευμάτων. Ἀμφοτέραι, καὶ ἡ ἀποταμίευσις καὶ ἡ διαμετακόμισις, ἀνήκουσιν εἰς μεγάλην τῆς ἐμπορικῆς οἰκονομίας ἔννοιαν. Εἶναι, τρόπον τινά, οὐδέτεροι ζῶναι ἐπὶ τῶν ὁποίων συγχωρεῖται εἰς τὰ προϊόντα τῆς ἀνθρωπότητος νὰ συναντηθῶσι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἐλευθερίᾳ, ἐκτὸς δηλαδὴ τῶν δεσμῶν τῆς τελωνιακῆς φορολογίας.

Ἐπειδὴ ἡ μέθοδος αὕτη ἀπαλλάσσει τὸν μεταξὺ τῶν ἐθνῶν διαβιβαζόμενον πλοῦτον τοῦ κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν φορολογικοῦ βάρους, μέχρις οὗ ἡ ἐμπορικὴ βιομηχανία κρίνῃ συμφέροντες ἵνα διαβῆ τὰ τελωνιακὰ τῆς ἐπικρατείας ὅρια, συμβαίνει ὥστε τὰ παντοῖα ἐφόδια τῶν συναλλαγῶν νὰ ἐπισκέπτωνται ἀλληλοδιαδόχως τὰς διαφόρους ἀγοράς, ἔτοιμα, κατὰ τὸ μέτρον τῶν γενικῶν καὶ τοπικῶν ἀναγκῶν, ἢ νὰ προσχωρήσωσιν εἰς τὴν κατανάλωσιν τῶν ἀγορῶν τούτων ἢ νὰ ζητήσωσι περαιτέρω τύχας, πρὸς ἄλλας χώρας διευθυνόμενα. Φαντάζομαι τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν δὲν ὀ-

πῆρχον ἀποταμιευτικά καταστήματα. Μετά μίαν ἢ δύο διαδοχικὰ εἰσαγωγὰς, αἱ τελωνιακαὶ ἐπιβαρύνσεις εἰσῆρχοντο ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς παραγωγικῆς τοῦ ἐμπορεύματος ἀξίας ἵνα τὴν καταφάγωσι. Ἦόντων διαφέρουσιν οἱ νεώτεροι χρόνοι, καθ' οὓς ὁ ἔμπορος ἴσταται, οὕτως εἰπεῖν, ἐπὶ θύραις τῆς γενικῆς τῶν ἐπικρατειῶν συναλλαγῆς, μελετῶν ἀπὸ τῆς διαμετακομιστικῆς σκοπιᾶς, τὰς ἐν τῇ ἐσωτερικῇ καταναλώσει συναγωνιζομένης ἀφ' ἑνὸς ἀνάγκας καὶ ἀφ' ἑτέρου προμηθείας.

Ἡ καθ' ἡμᾶς πρακτικὴ ἀνάπτυξις τῆς ἀποταμιεύσεως καὶ διαμετακομίσεως δὲν ἔχει ἱκανῶς σαφῆ ἰδέαν τῆς μεταξὺ αὐτῶν διαφορᾶς. Ἐνῶ, ὡς ἐρρέθη ἤδη, ἡ μὲν ἔχει τι στάσιμον, ἡ δὲ τι διαβατικόν, ἡ σχετικὴ ὑπηρεσία μεταχειρίζεται ἀδιακρίτως ἀμφοτέροισι τοῖς ὅροις. Αἰτία εἶναι ὅχι τόσον ἡ μεταξὺ αὐτῶν συγγένεια, ὅσον ἡ παρ' ἡμῶν ἔλλειψις τῆς ἀκριβῶς εἰπεῖν διαμετακομίσεως, αἰτία τὴν ὁποίαν συνεπλήρωσεν ἡ συνωνυμία καὶ ἡ κατὰ βᾶσιν κοινὴ οἰκονομικὴ σημασία. Ἐάν τὸ διεθνὲς ἐμπόριον εὑρισκε διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου δίοδον, ἐάν ὁ σιδηρόδρομος τῆς Λαμίας ἐπραγματοποιεῖτο, ἰδοὺ ἀμφοτέροισιν θὰ προέκυπτεν ἡ διὰ μέσου τῆς Ἑλληνικῆς χώρας μετακόμισις τῶν ξένων πραγματειῶν. Ἄλλ' ὅπως ἔχουσιν νῦν τὰ καθ' ἡμᾶς πράγματα, ἡ ἐμπορικὴ ἐπιμιξία ἐπιγινώσκει ἡ τὴν ἀμέσον ὑποτελεῖν εἰσαγωγὴν ἢ τὴν ἔμμεσον ἀτελεῖ, τὴν διὰ τῆς ἀποταμιεύσεως ἤτοι ἐπὶ προσδοκίᾳ ἐνεργουμένην. Περὶ κυριολεκτικῆς διαμετακομίσεως οὐδεὶς ἢ ἐλάχιστος λόγος.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχη, ἡ διαμετακόμισις ἐρρυθμίσθη ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ τῶν ἐπομένων βᾶσεων. Κατὰ τὰ ἀρθρα 81 καὶ ἐπ. τοῦ ἀπὸ 19 Μαρτίου 1843 νόμου συγχωρεῖται ἡ διὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ Κράτους διαμετακόμισις ξένων ἐμπορευμάτων διὰ μόνων τῶν τελωνείων ἢ ὑποτελωνείων, ἀφέθη δὲ εἰς τὴν Κυβέρνησιν ὁ διὰ Β. διατάγματος προσδιορισμὸς τούτων. Ὁ θέλων νὰ διαμετακομίσῃ τὰ ἐμπορεύ-

ματὰ του διὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἑλλάδος ὑποβάλλει λεπτομερῆ διασάφισιν, κατὰ ποσὸν καὶ ποιὸν, εἰς τὴν τελωνιακὴν ἀρχὴν, ἣτις τῷ δίδει διαβατήριον περιέχον λεπτομερῆ σημείωσιν τῶν μεταφερομένων εἰδῶν (τὰ ὅποια κατὰ τὴν φύσιν των δύνανται καὶ νὰ σπραχισθῶσι), λαμβάνουσα ἐγγύησιν παρὰ τοῦ ἐμπόρου, ὅτι θέλει οὗτος προσαγάγει ἐντὸς τριῶν μηνῶν ἀπόδειξιν, ἐκ μέρους τοῦ ἀνήκοντος τελωνείου ἢ ὑποτελωνείου περὶ τῆς ἐξαγωγῆς, ἢ ἐκ μέρους ἀποταμιευτικοῦ καταστήματος περὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἀποταμιεύσεώς των. Ἐάν ἐντὸς τριῶν μηνῶν δὲν προσαγάγῃ ὁ ἔμπορος τὴν ἀνωτέρω ἀπόδειξιν ὑποχρεοῦται ἀλληλεγγύως μετὰ τοῦ ἐγγυητοῦ του εἰς τὴν πληρωμὴν τοῦ τελωνίου τῆς εἰσαγωγῆς· ἐάν ἡ ἔλλειψις προῆλθεν ἐξ ἀνωτέρας βίας καὶ βεβαιωθῇ αὕτη, ἐπιτρέπεται καὶ ἐντὸς τῶν ἐπομένων τριῶν μηνῶν ἡ προσαγωγή τῆς ἀποδείξεως, ὅτε καὶ τὸ καταβληθὲν τέλος ἐπιστρέφεται.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐξαγωγὴν, ἅμα τὰ μεταφερόμενα ἐμπορεύματα φθάσωσιν εἰς τὸ τελωνεῖον δι' οὗ πρόκειται νὰ ἐνεργηθῇ αὕτη, ἐπιθεωροῦνται ὑπὸ τῆς τελωνιακῆς ἀρχῆς, ἣτις βεβαιῶσιν ἐπὶ τοῦ διαβατηρίου τὴν συμφωνίαν των πρὸς τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ, καὶ ἐκδίδει πιστοποιήσιν δυνάμει τῆς ὁποίας αἴρεται ἡ δοθεῖσα ἐγγύησις ὑπὸ τοῦ ἐμπόρου, ὅστις ὑποβάλλων τὰ ἐγγράφα ταῦτα εἰς τὴν λιμενικὴν ἀρχὴν ἂν πρόκειται περὶ ἐξαγωγῆς διὰ θαλάσσης, ἢ εἰς τὴν ὑγειονομικὴν ἐάν πρόκειται διὰ ξηρᾶς, ὅπως θεωρηθῶσιν, ἐπιτυγχάνει οὕτω τὴν ἐλευθερίαν τῆς διὰ τῶν τελωνιακῶν ὁρίων τῆς ἐπικρατείας διαβάσεως τῶν πραγματειῶν του. Τὰ αὐτὰ ἐνεργοῦνται καὶ καθ' ἡν περίπτωσιν ὁ διαμετακομίζων ἔμπορος προτιμᾷ τῆς ἀμέσου ἐξαγωγῆς τὴν προσωρινὴν ἀποταμίευσιν, ἐπὶ μόνῃ τῇ διαφορᾷ ὅτι ἡ πιστοποίησις ἐκδίδεται ὑπὸ τοῦ προϊσταμένου τοῦ ἀποταμιευτικοῦ καταστήματος. Ἐν γένει τὰ διαμετακομιζόμενα ἐμπορεύματα ὑπόκεινται εἰς τὴν ἐπιτήρησιν τῆς ὑγειονομικῆς ἀρχῆς, ἣτις δύναται ἀπὸ ὑπονοιῶν νὰ ἐνεργήσῃ ἐκάστοτε

τὸν ἀπαιτούμενον ἔλεγχον. Ἐὰν κατὰ τὰς ἐπισκέψεις τῶν διαμετακομιζομένων πραγματειῶν ἀναφανῶσι διαφοραὶ περὶ τὸ εἶδος, ποσὸν καὶ ποιὸν, ἐὰν ὑπάρχη ἔλλειψις ἢ περίσυμα καὶ πρόκειται περὶ ἐσφραγισμένων κιβωτίων, δοχείων ἢ δεσμῶν, τὰ ἐλλείποντα ἢ περισσεύοντα ἐμπορεύματα ὑποβάλλονται εἰς τὸ ὀκταπλοῦν εἰσαγωγῆς τελώνιον, εἰ δὲ πρόκειται περὶ ἄλλων μὴ ἐσφραγισμένων ἐμπορευμάτων ὑποβάλλονται εἰς τὸ ἑξαπλοῦν, ἐπὶ τῇ ἐξαιρέσει ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἔλλειψιν, ὅτι ἂν αὐτὴ ἀναγγεληθῇ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ διαμετακομιζόντος ἐπιβάλλεται ἄπλοῦν τελώνιον.

Ἰάντες οἱ τύποι οὗτοι καὶ οἱ ποινικοὶ περιορισμοὶ ἀνάγονται εἰς τοὺς ἀπέναντι τῆς λαθρεμπορίας ὀφθαλοῦ τοῦ δημοσίου θησαυροῦ. Τὸ ἀκριβὲς εἶναι ὅτι καθόσον προάγεται ἢ συγκοινωνία, κατὰ τοσοῦτον καὶ ὁ προκείμενος μηχανισμὸς δύναται τελειοποιούμενος νὰ καταστῇ ἥττον ὀχληρὸς εἰς τὴν ἐμπορικὴν ἐπιμιξίαν. Τοιοῦτοτρόπως νῦν αἱ διεθνεῖς πραγματεῖαι διαπερῶσι τὰς ἐπικρατείας τῆς γῆρου Εὐρώπης ἐντὸς ἐσφραγισμένων σιδηροδρομικῶν ἀμαξῶν ἄνευ ἄλλης διατυπώσεως.

Ὅσον ἀφορᾷ ἰδίως τὴν ἀποταμίευσιν, ἐν γένει ἡ διεθνὴς τοῦ θεσμοῦ τούτου ἀνάπτυξις δύο εἶδη ἀποταμιεύσεων ἐπιγιγνώσκει, τὴν π ρ α γ μ α τ ι κ ῆ ν ἀποταμίευσιν καὶ τὴν ὑ π ο θ ε τ ι κ ῆ ν. Ἡ πρώτη συνίσταται εἰς τὴν πρᾶγματι ἀπόθεσιν τῶν ἐμπορευμάτων ἐν τῷ ἀποταμιευτικῷ καταστήματι, ὅπερ ἂν εἶναι ἰδιωτικὴ ἀποθήκη τίθεται ὑπὸ δύο ἀνομοίους κλειδάς, ἐκ τῶν ὁποίων τὴν μὲν κρατεῖ ὁ ἐπιτάτης τῆς ἀποταμιεύσεως, τὴν δὲ ὁ ἔμπορος. Ἡ δευτέρα ἀποταμίευσις συνίσταται εἰς τὴν ἄφεσιν τῶν ἐμπορευμάτων παρ' αὐτῶ τῶ εἰσάγοντι ἐμπόρῳ, ὅστις δίδει ἐγγύησιν, ὅτι θέλει εἰς πρώτην ζήτησιν τῆς ἀρχῆς παρουσιάσει τὰ ἐν λόγῳ ἐμπορεύματα, καὶ ὅτι θέλει ἐξαγάγει αὐτὰ ἢ πληρώσει τὸ εἰσαγωγικὸν τῶν τέλος πρὸ τῆς λήξεως τοῦ ὀρισμένου διὰ τὴν ὑποθετικὴν ἀποταμίευσιν τῶν χρόνου.

Ἡ ἡμετέρα νομοθεσία ἀγνοεῖ τὴν ὑποθετικὴν ἀποταμί-

ευσιν, πρὸς τὴν ὁποίαν βεβαίως θὰ συνεταυτίζετο ἢ ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἀναπτυχθεῖσα διαμετακόμισις, ἐὰν κατὰ ταύτην δὲν ὑπῆρχε τὸ διαβατήριον τῶν πραγματειῶν καὶ ἐν γένει ὁ σκοπὸς τῆς μεταβιβάσεως ἀπὸ τόπου εἰς τόπον. Καθ' ἡμᾶς ἡ ἀποταμίευσις ἐνεργεῖται ἢ ἐντὸς δημοσίων καταστημάτων ἢ ἐντὸς ἰδιωτικῶν ἀποθηκῶν ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ ἐπιστάτου τῆς ἀποταμιεύσεως, ὅστις κρατεῖ τὴν μίαν τῶν τιθεμένων δύο κλειδῶν· αἱ ἰδιωτικαὶ ἀποθήκαι εἶναι εἰς χρῆσιν, ὅταν δὲν ἐπαρκῆ ἢ χωρητικότης τῶν δημοσίων, ἐπὶ τῶν ἐξῆς εἰδῶν· α) ξύλα διὰ καύσιμον, οἰκοδομὴν καὶ ναυπηγίαν, ξύλινα σκεύη, ἤτοι σκάραι, πινάκια, λεκάναι, πτυάρια, καθήκλαι κττ. β) γόρτινα σχοινία, ψάθαι κττ. γ) πῆλινα δοχεῖα κττ. δ) δημητριακοὶ καρποὶ, ὄσπρια, ἀμύγδαλα, βάλανοι, καρύδια κττ. μὴ περιεχόμενα εἰς δοχεῖα· ἰδίως δὲ ἐν ἀποθήκαις ἰδιωτικαῖς τίθενται τὰ ὑποκείμενα εἰς ἐμπρησμὸν ἐμπορεύματα, τὰ δυσώδη καὶ τὰ δύναμενα νὰ βλάψωσι τὰ λοιπὰ.

Καὶ τὰ μὲν ἐν ταῖς δημοσίαις ἀποθήκαις ἀποταμιεύμενα ἐμπορεύματα ὑπεβάλλοντο κατ' ἀρχὰς εἰς πληρωμὴν ἐνὸς ἑκατοστοῦ τῆς ἀξίας τῶν, κατὰ πᾶν τετράμηνον· προκειμένου δὲ περὶ ὀγκωδῶν καὶ ἐλαφρῶν (ὀριστέων διὰ Β. διατάγματος), δύο ἑκατοστῶν· τὰ δὲ ἐν ἰδιωτικαῖς ἀποθήκαις ἀποταμιεύμενα ὑπεβάλλοντο εἰς τὴν πληρωμὴν ἐν γένει τοῦ ἑκατοστοῦ τῆς ἀξίας τῶν. Ἐν τούτοις κατόπιν ἐμετριάσθησαν εἰς τὸ ἥμισυ ἅπαντα τὰ διαιώματα ταῦτα, καὶ μάλιστα κατηργήθησαν ἐντελῶς ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἐν ἰδιωτικαῖς ἀποθήκαις ἀποταμιευμένους δημητριακοὺς καρποὺς. Ἐν γένει ὅσον ἀφορᾷ τὰ δι' ἐξαγωγὴν ἢ δι' ἀλλάγῃ τοῦ Κράτους μεταφορὰν προωρισμένα ἐμπορεύματα, δύνανται ταῦτα νὰ μένωσιν ἀπληρωτὰ ἐντὸς τῶν ἀποταμιευτικῶν καταστημάτων, ἐὰν ἐντὸς δύο ἐβδομάδων ἀπομακρυνθῶσιν ἐξ αὐτῶν· ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὰ ἄπλως ἐκφορτονώμενα, ὑποβάλλονται ταῦτα εἰς διπλοῦν δικαίωμα ἀποταμιεύσεως ἐὰν ἐντὸς δύο ἐβδομάδων (ἢ ἡμερῶν διὰ τὰς Ἀθήνας) δὲν παραλειφθῶσιν ἢ δὲν ἀποταμιευθῶσι. Κατὰ τὸ ἄρθρον 6 τοῦ ἀπὸ 13

Ἰουνίου 1877 ΧΓΓ' νόμου τὰ ἀποταμιευτικά δικαιώματα ἐκκαθαρίζονται κατὰ τετραμηνίαν καὶ πληρόνται κατὰ τὴν ἀποσολὴν των ἐκ τοῦ ἀποταμιευτικοῦ καταστήματος εἰς ἕτερον ἢ εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν, ὡς καὶ κατὰ τὸν διὰ τὴν εἰσαγωγὴν αὐτῶν τελωνισμόν.

Ὁ νόμος τῆς 19 Μαρτίου 1843 διωργάνισεν πέντε ἀποταμιευτικά καταστήματα, ἧτοι ἐν Πάτραις, ἐν Σύρῳ, ἐν Ναυπλίῳ, ἐν Ὑδρᾷ καὶ ἐν Πειραιεῖ, ἀρῆκε δὲ εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἵνα κατὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἐμπορίου συστήσῃ καὶ ἀλλαγῶν τοιαῦτα διὰ Β. Διατάγματος. Ἐπομένως μετὰ τὴν ἔνωσιν τῆς Ἐπτανήσου συνεστήθησαν πέντε ἕτερα ἀποταμιευτικά καταστήματα, ἧτοι ἐν Κερκύρᾳ, ἐν Κεφαλληνίᾳ, ἐν Ζακύνθῳ, ἐν Λευκάδι καὶ ἐν Ἰθάκῃ, εἰς τὰ δύο τελευταῖα τῶν ὁποίων διὰ μόνον δημητριακοὺς καρπούς.

Ἴνα γείνη χρήσις τοῦ δικαιώματος εἰς ἀποταμίευσιν, ὁ ἔμπορος ὑποβάλλει ἐνώπιον τῆς τελωνιακῆς ἀρχῆς ἀναφοράν μετὰ λεπτομεροῦς διασαφίσεως περὶ τοῦ εἴδους, τοῦ ποσοῦ καὶ τοῦ ποιοῦ τῶν ἀποταμιευθησομένων πραγματειῶν, τῶν ὁποίων οὕτως ἐνεργεῖται ἐξέλεγχξις ὑπὸ τοῦ τελῶν καὶ τοῦ ἐλεγκτοῦ διὰ σταθμίσεως, μετρήσεως καὶ παραβολῆς τῶν ἐμπορευμάτων πρὸς τὸ περιεχόμενον τῆς διασαφίσεως· κατὰ τὰ πορίσματα δὲ τῆς ἐπισκέψεως ταύτης ἐκδίδεται ὑπὸ τῆς τελωνιακῆς ἀρχῆς ἡ διαταγὴ πρὸς τὸν ἐπιστάτην τῆς ἀποταμιεύσεως, ὅστις παραλαμβάνει αὐτὰς καὶ τὰς ἐγγράφει εἰς τὰ βιβλία του. Κατὰ τὸ ἄρθρον 1 τοῦ ἀπὸ 7 Ἀυγούστου 1861 ΧΓΘ' νόμου, ἐὰν εὐρεθῶσιν ἐμπορεύματα ὀλιγώτερα ἢ ὑποκείμενα εἰς κατώτερον τελῶνιον, πληρόνεται τοῦτο κατὰ τὴν διασάφισιν· ἐὰν δὲ εὐρεθῶσι πλείονα ἢ εἰς ἀνώτερον τελῶνιον ὑποκείμενα, πληρόνεται διπλοῦν τὸ κινδυνεῦσαν εἰσαγωγικὸν τέλος.

Ἐν γένει ὁ ἀποταμιεύων ἔμπορος δύναται ἢ νὰ μεταφέρει τὰ ἐμπορεύματά του εἰς ἄλλο ἀποταμιευτικὸν κατάστημα ἢ νὰ ἐξαγάγῃ αὐτὰ ἐκτὸς τοῦ Κράτους ἢ νὰ τὰ παραδώσῃ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν παρ' ὁποιαδήποτε τελωνιακῆ ἀρχῆν, πληρόνων τὸ ἀνήκον τελῶνιον, ἢ νὰ τὰ πωλήσῃ ὄντα ἐν τῇ ἀποταμιεύσει, ὅτε πωλητῆς καὶ

ἀγοραστῆς συνεμφανίζονται ἐνώπιον τοῦ ἐπιστάτου, ἵνα γείνη ἡ δέουσα ἐπὶ τῶν βιβλίων μεταφορά. Καθ' ὅλας τὰς περιστάσεις ταύτας δύναται νὰ διατεθῇ εἴτε ὅλη ἡ ἀποταμίευσις τοῦ ἐμπορίου, εἴτε μέρος μόνον αὐτῆς.

Ὁ χρόνος τῆς ἀποταμιεύσεως, εἴτε ἐν δημοσίαις ἀποθήκαις εἴτε ἐν ἰδιωτικαῖς, ὀρίζεται τριετῆς, χωρὶς παρατάσεως ἕνεκ τῶν ἐν τῷ μεταξὺ πωλήσεων τῶν ἐναποταμιευμένων ἐμπορευμάτων. Πρὶν ἢ συμπληρωθῇ ἡ τριετία, δύναται ὁ ἔμπορος νὰ ἐνεργήσῃ τὴν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἀποστολὴν τῶν πραγματειῶν του, μετὰ τὴν συμπλήρωσιν ὅμως αὐτῆς ὀφείλει νὰ τὰς εἰσαγάγῃ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν καὶ νὰ πληρώσῃ τὸ ἀνήκον εἰσαγωγικὸν τέλος. Ἐν Γαλλίᾳ ἐπιτρέπεται εἰς τὴν τελωνιακὴν διοίκησιν, ἵνα ἀπὸ δεδικοιοποιημένων περιστάσεων παρατείνῃ τὴν τριετὴ προθεσίαν. Παρ' ἡμῶν ἐὰν ἐντὸς αὐτῆς δὲν ἐμφανισθῇ ὁ ἔμπορος ἵνα τὰς παραλάβῃ ἐκ τῆς ἀποταμιεύσεως, μεταδίδεται αὐταῖς ὁ χαρακτήρ τοῦ ἀζητήτου, ἐξ οὗ αἱ πραγματεῖαι ἐκποιῶνται καὶ τὸ τίμημα αὐτῶν κατατίθεται διὰ λ]σμὸν τοῦ κυρίου, παραγραφόμενον ἐντὸς τριετίας ὑπὲρ τοῦ δημοσίου.

Μεταξὺ τῶν διαφόρων ἀποταμιευτικῶν καταστημάτων λειτουργεῖ ἡ διαμετακόμισις, ἧτις ἐλλείπουσα, ὡς προερεθῆ, ὑπὸ τὴν διεθνῆ σημασίαν αὐτῆς, λαμβάνει, τρόπον τινά, μᾶλλον ἐσωτερικὸν χαρακτήρα. Ἴνα μεταφέρῃ ὁ ἔμπορος τὰς πραγματείας του ἀπὸ τινος ἀποταμιευτικοῦ καταστήματος εἰς ἕτερον, πρέπει νὰ λάβῃ ἀπὸ τὸν προϊστάμενον τῆς τελωνιακῆς ἀρχῆς διαβατήριον, ἐκδιδόμενον μετὰ προηγουμένην ἐπίσκεψιν καὶ περιέχον ἀκριβῆ σημείωσιν τῆς ἐποχῆς τῆς πρώτης ἀποταμιεύσεως, καὶ τοῦ εἴδους, ποιοῦ καὶ ποσοῦ (βάρους, ἀριθμοῦ, μέτρον) τῶν πραγματειῶν, αἵτινες περιπλέον, ἐὰν περιέχωνται εἰς δοχεῖα ἐπιδικτικὰ σφραγίσεως, σφραγίζονται ὑπὸ τῆς τελωνιακῆς ἀρχῆς. Πρὶν ἢ λάβῃ τὸ διαβατήριον τοῦτο ὁ ἔμπορος, δίδει ἐγγύησιν περὶ τῆς νέας ἀποταμιεύσεως αὐτῶν, βεβαιω-

τέας δι' ἐγγράφου τῆς κατ' αὐτὴν προϊσταμένης ἀρχῆς· ἐὰν ἐντὸς τριῶν μηνῶν δὲν προσαγάγη, εἰς τὸ ἐξ οὗ ἐξήχθησαν αἱ πραγματεῖαι ἀποταμιευτικὸν κατάστημα, τὴν ἀπόδειξιν τῆς νέας ἀποταμιεύσεως ἢ τῆς πληρωμῆς τοῦ εισαγωγικοῦ τέλους (οἷοτι δύναται νὰ προτιμηθῇ ἐν τῷ μεταξὺ καὶ ἡ ὁδὸς τῆς ἐσωτερικῆς καταναλώσεως), πληρῶνει ὁ ἔμπορος ἀλληλεγγύως μετὰ τοῦ ἐγγυητοῦ αὐτοῦ τὸ τελώνιον τῆς εισαγωγῆς, ὅπερ ἔμως δύναται νὰ ἀναλάβῃ προσάγων ἐντὸς τῶν ἐπομένων τριῶν μηνῶν τὴν ἐν λόγῳ ἀπόδειξιν, ἐὰν προῆλθεν ἢ ἔλλειψις τῆς προσαγωγῆς τῆς ἐκ βεβαιωμένης ἀνωτέρας βίας.

Ὅσον ἀφορᾷ ἰδιαιτέρως τὴν ἀπόδειξιν τῆς νέας ἀποταμιεύσεως, ἐλήφθησαν ἱκαναὶ προφυλάξεις κατὰ τῶν ἐν τῷ μεταξὺ δολιεύσεων. Ἄμα φθάσῃσι τὰ ἐμπορεύματα εἰς τὸ νέον ἀποταμιευτικὸν κατάστημα, ὁ ἐπιστάτης αὐτοῦ βεβαιούσται περὶ τῆς ἐξωτερικῆς καταστάσεως τῶν δοχείων, συλλαμβάνων δὲ ὑπονοίας καὶ ἐν γένει ὁσάκις πρόκειται περὶ ἀσφραγίστων ἀντικειμένων, παραβάλλει τὸ περιεχόμενον τοῦ διαβατηρίου πρὸς τὰ εἰσαγόμενα ἐν τῷ καταστήματι εἶδη· ἐὰν ἀποδειχθῇ διαφορά ἐντὸς ἐσφραγισμένων δοχείων, τὰ ἐλλείποντα, περισσεύοντα ἢ διάφορα τῶν σημειουμένων ἐμπορευμάτων ὑποβάλλονται εἰς ἔκταπλοῦν εἰσαγωγῆς τελώνιον· ἐὰν πρόκειται περὶ ἐλλείψεως ἐντὸς ἀσφραγίστων δοχείων, δηλουμένη μὲν αὕτη ὑπὸ τοῦ ἐμπόρου ὑποβάλλεται εἰς ἀπλοῦν τελώνιον, μὴ δηλουμένη δὲ εἰς ἔκταπλοῦν, ἐπίσης δὲ εἰς ἔκταπλοῦν ἐὰν πρόκειται ἐν γένει περὶ περισσευόντων ἢ διαφερόντων ἐντὸς ἀσφραγίστων δοχείων.

Ἄλλ' ὡς εἶδομεν, ἐκτὸς τῆς νέας ἀποταμιεύσεως δύναται ὁ ἔμπορος νὰ ἐξαγάγῃ τὰ ἀποτεταμιευμένα ἐμπορεύματα του διὰ τὴν ἀλλοδαπὴν καὶ νὰ τὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὴν ἡμεδαπὴν. Ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει ἐφαρμόζονται αἱ κοιναὶ περὶ ἐξαγωγῆς διατάξεις, πρὸς ταῖς ὁποίας ἐνεργεῖται ὑπὸ τοῦ ἐμπόρου καὶ παράδοσις πρὸς τὴν τελωνιακὴν ἀρχὴν

ἐνὸς ἀντιτύπου τοῦ φορτωτικοῦ, ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου, ὅπερ συσχετίζεται μετὰ τῶν δικαιολογητικῶν ἐγγράφων τοῦ ἀποταμιευτικοῦ καταστήματος. Ἐν τῇ δευτέρῃ περιπτώσει ὁ ἔμπορος ὑποβάλλει πρὸς τὸν προϊστάμενον τῆς τελωνιακῆς ἀρχῆς ἐγγράφον αἴτησιν, ἐν ᾗ σημειοῦνται λεπτομερῶς τὰ εἶδη, τὸ ποσόν (μέτρον ἢ βάρος) καὶ ποιὸν τῶν ἐμπορευμάτων, ἢ αἴτησις δὲ αὕτη διευθύνεται πρὸς τὸν προϊστάμενον τοῦ ἀποταμιευτικοῦ καταστήματος· οὕτω συνεννοούμενοι ἀμφότεροι καὶ συνεπιτηροῦντες ἐπιτρέπουσι καὶ ἐνεργοῦσι, δι' ἀκριβοῦς ἐν τοῖς βιβλίοις τῶν βεβαιώσεως, τὴν ὀλικὴν ἢ μερικὴν ἐκ τοῦ ἀποταμιευτικοῦ καταστήματος ἔξοδον τῶν ἐμπορευμάτων.

Τοιαῦται αἱ βάσεις ἐφ' ὧν λειτουργεῖ ἡ ἐμπορικὴ ἐπὶ τῶν τελωνιακῶν ὀρίων τῆς Ἑλληνικῆς ἐπικρατείας ἀποταμίευσις. Ἡ κίνησις αὐτῆς κατὰ τὴν δεκαετίαν 1865—74 δύναται ἀπὸ τῶν Ἐμπορικῶν Πινάκων νὰ δώσῃ τὴν γενικὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου θεσμοῦ ἔννοιαν. Κατὰ τὸ 1865 ἐν τοῖς ἀποταμιευτικοῖς καταστήμασι τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρχον ἀποτεταμιευμένα ἐμπορεύματα ἀξίας δρ. 29,840,607, ἐκ τῶν ὁποίων 14,748,011 εἰσῆχθησαν εἰς ἐσωτερικὴν ἀνάλωσιν, 10,208,838 διηυθύνθησαν ἐκ νέου εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν καὶ 4,883,758 ἔμειναν παρακαταθήκη διὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος. Παραλειπομένων τῶν δεκάδων χιλιάδων, κατὰ τὸ ἔτος 1866 ἢ ἐν τοῖς ἀποταμιευτικοῖς καταστήμασι κατάθεσις ἀνέβη εἰς 29 $\frac{4}{10}$ ἑκατομμύρια δραχμῶν, ἐξ ὧν 12 $\frac{8}{10}$ ἑκατομ. διὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἀνάλωσιν, 9 $\frac{4}{10}$ διὰ τὴν ἀλλοδαπὴν καὶ 7 $\frac{1}{10}$ εἰς παρακαταθήκην. Ἐν ἔτει 1867 ἀποταμίευσις 33 $\frac{4}{10}$ ἑκατομ. δρ. ἐξ ὧν 14 $\frac{9}{10}$ διὰ τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν, 12 $\frac{8}{10}$ διὰ τὴν ἀλλοδαπὴν καὶ 6 εἰς παρακαταθήκην. Ἐν ἔτει 1868 ἀποταμίευσις 34 $\frac{6}{10}$ ἑκατομ. δρ. ἐξ ὧν 14 $\frac{9}{10}$ διὰ τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν, 13 $\frac{9}{10}$ διὰ τὴν ἀλλοδαπὴν καὶ 6 $\frac{1}{10}$ εἰς παρακαταθήκην. Ἐν ἔτει 1869 ἀποταμίευσις 31 $\frac{8}{10}$ ἑκατομ. δρ. ἐξ ὧν 10 $\frac{3}{10}$ διὰ τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν, 15 $\frac{5}{10}$ διὰ τὴν ἀλλοδα-

πήν και $5 \frac{5}{10}$ εἰς παρακαταθήκην. Ἐν ἔτει 1870 ἀποταμίευσις $30 \frac{8}{10}$ ἑκατομ. δρ. ἐξ ὧν $11 \frac{4}{10}$ διὰ τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν, $14 \frac{2}{10}$ διὰ τὴν ἀλλοδαπὴν καὶ $4 \frac{4}{10}$ διὰ εἰς παρακαταθήκην. Ἐν ἔτει 1871 ἀποταμίευσις $29 \frac{4}{10}$ ἑκατομ. δρ. ἐξ ὧν $10 \frac{8}{10}$ διὰ τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν, $14 \frac{1}{10}$ διὰ τὴν ἀλλοδαπὴν καὶ $4 \frac{3}{10}$ εἰς παρακαταθήκην. Ἐν ἔτει 1872 ἀποταμίευσις $33 \frac{4}{10}$ ἑκατομ. δρ. ἐξ ὧν $15 \frac{8}{10}$ διὰ τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν, $11 \frac{1}{10}$ διὰ τὴν ἀλλοδαπὴν καὶ $6 \frac{4}{10}$ εἰς παρακαταθήκην. Ἐν ἔτει 1873 ἀποταμίευσις $32 \frac{1}{10}$ ἑκατομ. δρ. ἐξ ὧν $14 \frac{8}{10}$ διὰ τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν, $12 \frac{3}{10}$ διὰ τὴν ἀλλοδαπὴν καὶ $4 \frac{9}{10}$ εἰς παρακαταθήκην. Ἐν ἔτει 1874 ἀποταμίευσις $26 \frac{9}{10}$ ἑκατομ. δρ. ἐξ ὧν $9 \frac{4}{10}$ διὰ τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν, $10 \frac{3}{10}$ διὰ τὴν ἀλλοδαπὴν καὶ $7 \frac{3}{10}$ εἰς παρακαταθήκην.

Ἡ μεγαλειτέρα κίνησις τῶν ἀποταμιευτικῶν καταστημάτων τῆς Ἑλλάδος, ἐν τῇ προκειμένῃ δεκαετίᾳ 1865—74, ἀπαντᾶται κατὰ τὸ ἔτος 1868 ($34 \frac{5}{10}$ ἑκατομ. δρ.) καὶ ἡ μικροτέρα κατὰ τὸ ἔτος 1874 ($26 \frac{1}{10}$ ἑκατομ. δρ.). εἶναι μικροτέρα καὶ τῆς τῶν πρώτων τῆς δεκαετίας ἐτῶν, 1865 καὶ 1866, καθ' ἕκαστον τῶν ὁποίων ἡ ἀποταμιευτικὴ κίνησις ὑπολογίζεται ἄνω τῶν 29 ἑκατομ. δρ. Ἡ πτώσις αὕτη πρέπει νὰ συνδυασθῇ πρὸς τὴν κατὰ τὰ τρία τελευταῖα ἔτη κίνησιν, ἵνα κρίνωμεν περὶ τῆς σχετικῆς ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἐμπορίῳ ἐπιρροῆς τῆς.

ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην εἶναι ἐνδεικτικόν, ὅτι κατὰ τὸ 1874 ἀπαντᾶται καὶ ἡ μικροτέρα ἐκ τῆς ἀποταμιεύσεως διὰ τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν εἰσαγωγῇ ($9 \frac{1}{10}$ ἑκατομ. δρ.) ἡ μεγαλειτέρα δὲ ἀπαντᾶται κατὰ τὸ ἔτος 1872 ($15 \frac{8}{10}$), 1873 ($14 \frac{4}{10}$), 1867 ($14 \frac{5}{10}$) καὶ 1868 ($14 \frac{3}{10}$). Ὅσον ἀφορᾷ τὴν διὰ τὴν ἀλλοδαπὴν ἐξαγωγὴν τῆς Ἑλληνικῆς ἀποταμιεύσεως, ἡ μικροτέρα ἀπαντᾶται κατὰ τὸ 1865 ($4 \frac{8}{10}$), 1866 ($9 \frac{1}{10}$) καὶ 1874 ($10 \frac{3}{10}$), ἡ μεγαλειτέρα δὲ κατὰ τὰ 1869 ($15 \frac{8}{10}$), 1870 ($14 \frac{9}{10}$) καὶ 1871 ($14 \frac{1}{10}$).

Ἴνα συνδυάσωμεν τὰ ἀνωτέρω πορίσματα πρὸς τὰς ἐκ τῶν δικαιωμάτων τῆς ἀποταμιεύσεως εἰσπράξεις τοῦ δημοσίου θησαυροῦ, ἀρκεῖ ὁ ἐπόμενος κατὰ τὴν αὐτὴν δεκαετιάν πίναξ:

Ἔτη	Εἰσπράξεις	Ἔτη	Εἰσπράξεις
1865	142,890	1870	130,888
1866	117,621	1871	116,746
1867	118,370	1872	117,726
1868	144,206	1873	142,189
1869	139,611	1874	126,206
ἄθροισμα δρ.	662,698		633,755

Ἡ ἀπὸ τῆς πρώτης εἰς τὴν δευτέραν πενταετιάν κατὰπτωσις τῶν ἐκ τῆς ἀποταμιεύσεως δημοσίων εἰσπράξεων εἶναι βεβαίως ἐνδεικτικὴ.

Ἐν γένει τὸ ἀποταμιευτικὸν ἐμπόριον τῆς Ἑλλάδος ἐνηργήθη ἐν ἔτει 1876 ἀπὸ 14 τελωνιακῶν σημείων, τὸ σημαντικώτερον τῶν ὁποίων εἶναι ἡ Κέρκυρα (50,397 δρ.), κατόπιν τῆς ὁποίας ἔρχονται ἡ Σύρος (47,729), ὁ Πειραιεὺς (13,158), αἱ Πάτραι (4,064), ἡ Ζάκυνθος (3,239), ἡ Ὑδρα (2,899), ἡ Κεραλληνία (2,272), αἱ Ἀθήναι (1,950), τὸ Ναύπλιον (319), αἱ Καλάμαι (140), αἱ Σπέτσαι (18), τὸ Κατάκωλον (12), ἡ Λαμία (8) καὶ τὸ Λαύριον (1). Ἡ κατὰ τόπους ἀνάπτυξις αὕτη τῆς ἀποταμιεύσεως ἀνάγεται εἰς τὴν καθολικὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐμπορίου. Ἐπικρατεῖ ἡ ὁδὸς τῆς θαλάσσης, καὶ ἡ ἡπειρωτικὴ θύρα τῆς Λαμιακῆς συγκοινωνίας περιμένει τὸν κατασκευαστὴν τῆς, χωρὶς ἐν τῷ μεταξὺ νὰ λησμονήσωμεν τὸ παρεμβαλλόμενον ζήτημα τῶν αἰῶνων ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν τῆς Ὀρθροῦς.

ΠΟΙΜΕΝΙΚΗ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ
ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΕΙΡΑΙΩΣ.

Ἡ Οικονομικὴ Ἐπιθεώρησις ἐπραγματεύθη ἄλλοτε (φυλ. 41, Ἰούλιος 1876, σελ. 238) περὶ τοῦ ΦΟΖ' νόμου, ὅστις κανονίζει τὴν ἐν τοῖς δήμοις Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς βόσκησιν τῶν ποιμνίων, προβάτων καὶ αἰγῶν. Κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου τούτου προέκυψαν διάφοροι περιπτώσεις, αἵτινες ἐν μέρει ἀστυνομικαὶ καὶ ἐν μέρει δικαστικαί, ἐν γένει δὲ οἰκονομικαί, καθιστῶσιν ἀπαραίτητον τὴν ἀναθεώρησιν αὐτοῦ κατὰ οὐσιωδέστατον μέρος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου προσκόπτει πρὸς γενικωτάτην οἰκονομικὴν καὶ δικαιολογικὴν ἔννοιαν.

Ὁ νομοθέτης ὀρίζει τετράμηνον προθεσμίαν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ προκειμένου νόμου, ἵνα ζητηθῇ ἡ κατάρτισις τῶν κανονιζομένων ὑπ' αὐτοῦ λειβαδίων ἐν τοῖς δήμοις Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. Ἄλλ' ὡς γνωστὸν ἐν τῇ οἰκονομικῇ ζωῇ τῶν ἐθνῶν, αἱ ἀκίνητοι ἰδιοκτησίαι ὅπως καὶ αἱ κινηταί, ἐν τῇ συνεχείᾳ τοῦ χρόνου, καὶ διαιροῦνται καὶ ἐνοῦνται. Ἐπομένως ἡ τὴν ὁποίαν λαμβάνει ὁ νόμος ὡς βάσιν ἕκτασις τῶν πεντακοσίων στρεμμάτων δὲν εἶναι αἰωνία. Καὶ δύνανται νὰ υπάρξωσι περιπτώσεις, καθ' ἃς ἡ ἕκτασις αὕτη κληρονομικῶς κατατέμενεται, καθὼς καὶ ἄλλαι περιπτώσεις, καθ' ἃς διὰ τῆς ἀγορᾶς συμπληροῦται.

Τούτων τεθέντων ἡ προθεσμία ἦν ἐτάξεν ὁ νόμος, περὶ καταρτίσεως τῶν ἐν τῷ Ἀθηναϊκῷ λεκανοπεδίῳ λειβαδίων ἐντὸς 4 μηνῶν, πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐντελῶς ἄτοπος. Ἐννοῶ κανονισμόν τῆς χρήσεως τῆς ἰδιοκτησίας νομοθετικόν, ὅταν πρόκεινται γενικαί τῆς ἐπικρατείας ἀνάγκαι, ὑπὸ τοὺς θεμελιώδεις πάντοτε ἔρους τοῦ πολιτεύματος. Ἄλλὰ νὰ εἴπῃ ὁ νομοθέτης, ὅτι ἀπαγορεύει εἰς τοὺς μέλλοντας πεντακοσίων στρεμμάτων γῆς ἰδιοκτῆτας νὰ καταρτίσωσιν ἐντὸς

αὐτῶν λειβαδίων ὑπὸ τὰς ἐγγυήσεις τοῦ νόμου, μοὶ φαίνεται ὅτι εἶναι παραγνώρισις τῶν ἀπλουστέρων στοιχείων τῆς ἰδιοκτησίας. Τάσσων τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος προθεσμίαν ὁ νομοθέτης, ἐὰν οὐδεὶς ὠφελεῖτο ἐξ αὐτῆς, δύναται νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἡνῶει νὰ ἀπαγορεύσῃ ἐντελῶς τὴν ὑπαρξίν λειβαδίων ἐν τῇ περιφερείᾳ τῶν δήμων Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς; Ἄλλὰ τότε ποῦ αἱ ἀρχαὶ τῆς ἰδιοκτησίας, ποῦ αἱ ἀρχαὶ τῆς κεκανονισμένης βιομηχανικῆς ἐλευθερίας, καὶ ποῦ ἡ πρακτικὴ τῶν ἄλλων ἐθνῶν, ἐν τοῖς ὁποίοις ἡ ποιμενικὴ καλλιέργεια, προσδιοριζομένη δεόντως καὶ πολιτιζομένη, παρακολουθεῖ κατὰ πόδας τοὺς πυκνοτέρους πληθυσμούς;

Βεβαίως οὐδεὶς δύναται νὰ συνηγορήσῃ ὑπὲρ τῆς ἀκανονίστου βοσκῆς τῶν ὑπὸ τὸ σύστημα τῆς περιπλανομένης ποιμενικῆς κατερημούντων τὴν γλοερὰν φύσιν ζώων, διότι ἀπολήγει αὕτη εἰς προφανῆ ζημίαν τῆς ὅλης τοῦ κλίματος ἁρμονίας καὶ ἐν γένει τῆς γεωργικῆς. Ἄλλ' ὅταν σκοπεῖται ἡ παρεμπόδισις τοιοῦτου ἀτόπου, δὲν νομίζω ὡς ἀναπόφευκτον νὰ ἐμπέσῃ τις εἰς τὴν ἀντίθετον ὑπερβολὴν. Ἐὰν ἡ ποιμενικὴ εὐρίσκη τρόπον, ἵνα καταρτίζουσα ἄλλεπάλληλα νόμιμα λειβάδια, προαχθῇ καὶ πολιτισθῇ εἰς τὸ μέλλον, ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος νομοθετικὸς τῆς τετραμήνου προθεσμίας φραγμὸς ἰσοδυναμεῖ πρὸς βιομηχανικὴν προγραφήν, ἣτις βεβαίως δὲν εἶναι τῶν παρόντων χρόνων.

ΠΡΩΤΟΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ
ΤΟΥ 1821.

(Ἰ. συνέχισαν ἐν φυλ. 57 σελ. 422)

«ζ') Οἱ Στρατηγοὶ καὶ Καπιτάνοι νὰ ὑπόκεινται εἰς τὰς ἐπιταγὰς τῆς Πελοποννησιακῆς Γερουσίας.—ή) Οἱ Στρατηγοὶ καὶ Καπιτάνοι θέλουσι προσέχειν νὰ μὴ διαλύεται τὸ

στράτευμά των ἐν καιρῷ ἐκστρατείας, οὔτε ν' ἀναχωρῆ κανεῖς τῶν στρατιωτῶν ἄνευ τῆς ἐγγράφου ἀδείας των.

«β'.) Τόσον οἱ Στρατηγοὶ καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ στρατιωτικοὶ, θέλουσιν ὑπέκεινται εἰς τοὺς κοινούς νόμους, καὶ κατ' αὐτοὺς νὰ κρίνωνται διὰ κάθε διαφορὰν πολιτικὴν· διὰ δὲ τὰ στρατιωτικὰ ἐγκλήματα θέλουσι κρίνονται ἀπὸ κριτήριον πολεμικόν, τὸ ὁποῖον θέλει διορισθῆν ἀπὸ τὴν Ἐθνικὴν Βουλὴν.—γ') Ὅποιας καταστάσεως καὶ ἂν ᾖ ἡ στρατιώτης νὰ ὑποτάσσεται εἰς τὸν στρατηγὸν καθ' ὅλην τὴν ἐκστρατείαν.

«δ'.) Οἱ Καπιτάνοι εἰς κάθε ἐκστρατείαν ὁποῦ ᾔθελον κάμῃ διὰ προσταγῆς τῆς Γερουσίας, ἔχουσι χρέος νὰ ἀκολουθῶσιν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν ὁποιοῦδήποτε στρατηγοῦ ᾔθελε τοῖς διορίσῃ ἡ Γερουσία.—ε') Ὁ γενικὸς στρατιωτικὸς ὀργανισμὸς θέλει ἀποφασισθῆ ἀπὸ τὴν Ἐθνικὴν Βουλὴν.»
Γ'.—Μέχρι τοῦδε εἶδομεν τοὺς κατὰ τὰ δύο τμήματα τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος (Δυτικὸν καὶ Ἀνατολικόν) καὶ τὴν Πελοπόννησον τοπικοὺς στρατιωτικοὺς ὀργανισμοὺς, ἐν οἷς ἡ προσωρινότης ἀποτελεῖ τὸν κύριον χαρακτῆρα. Ἄλλ' ἡ προσδοκωμένη Γενικὴ τοῦ Ἔθνους Συνέλευσις συνεκροτήθη ἐν Ἐπιδαύρῳ, τῆς ὁποίας τὸ πολίτευμα ἐκάνονε τὰ στρατιωτικὰ ἐπὶ τῶν ἐπομένων βάσεων. Ἐν γένει ἡ κήρυξις τοῦ πολέμου καὶ ἡ συνθηκολογία ἐξηρτήθη ἐκ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ ὀργανισθέντος Βουλευτικοῦ σώματος, ἀφ' ἑαυτοῦ εἰς τὸ Ἐκτελεστικὸν μόνον τοῦ δικαιώματος τῶν περὶ ὀλιγοήμερου ἀναχωρῆς συνθηκῶν. Ἐπίσης εἰς τὸ Βουλευτικὸν ἀνετέθη ἡ ἐγκρισίς τῶν ὑπὸ τοῦ Ἐκτελεστικοῦ προβαλλομένων στρατιωτικῶν προβιβασμῶν.

Ἀφ' ἐτέρου ὅλαι αἱ δυνάμεις τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης ἀνετέθησαν εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἐκτελεστικοῦ σώματος, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο ἐν καιρῷ πολέμου νὰ λάβῃ τὰ ἀναγκαῖα ἐκτακτὰ μέτρα διὰ τὰς παντὸς εἴδους ἀναγκαίας προμηθείας τῶν δυνάμεων τούτων. Ὅσον ἀφορᾷ ἰδίως τὴν

στρατιωτικὴν σύνταξιν τοῦ ἔθνους ἐξεδόθη τὸ ἐπόμενον ψήφισμα τῆς 9 Ἰανουαρίου 1822.

«Ἡ ἐν Ἐπιδαύρῳ Α' Ἐθνικὴ Συνέλευσις θεωροῦσα τὴν ἀνάγκην τῆς στρατιωτικῆς εὐταξίας, διὰ νὰ εὐδοκιμῶσι τὰ στρατεύματα καὶ ἐμποδισθῶσιν ὅσα ἀπὸ τὴν ἀταξίαν προέρχονται κακὰ· θεωροῦσα τὰ ἀδιαφιλονείκητα τῶν πολεμικῶν δικαιώματα, εἰς τὸ νὰ γίνωνται γνωστὰ πρὸς τὴν διοίκησιν τὰ ἀνδραγαθήματα ἐκάστου, διὰ νὰ ἀνταμείβωνται παρ' αὐτῶν· θεωροῦσα ὅτι κατὰ πάντα λόγον ἀνήκει, παντὸς βαθμοῦ οἱ πολεμικοὶ ἀξιωματικοὶ νὰ ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν Διοίκησιν,—ἐψήφισατο τάδε·

«α.) Ἡ Ἑλλάς ἔχει Στρατηγοὺς, Ἀντιστράτηγους, Χιλιάρχους, Ὑποχιλιάρχους, Ταξίαρχους, Ἐκατοντάρχους, Πεντηκοντάρχους, καὶ Σημαιοφόρους, οἱ ὅποιοι συγκροτοῦσι τὴν Α' καὶ Β' τάξιν τῶν πολεμικῶν ἀξιωματικῶν.—β.) Ἐχει ἀκόμη Εἰκοσιπεντάρχους καὶ Δεκάρχους, οἱ ὅποιοι συγκροτοῦσι τὴν τῆξιν τῶν πολεμικῶν ὑπαξιωματικῶν.

«γ.) Ἐκαστος τῶν Στρατηγῶν καὶ Ἀντιστρατήγων ἔχουσι ἀνὰ δύο Ὑπαπιστάς καὶ ἓνα Γραμματέα τῆς τάξεως τῶν ἀξιωματικῶν.—δ.) Ἐκάστη τῶν χιλιαρχῶν, ἔχει ἓνα Χιλίαρχον, ἓνα Ὑποχιλιάρχον, ἓνα Ταξίαρχον, δέκα Ἐκατοντάρχους· ἔχει ἀκόμη ἓνα Ἰατρὸν, ἓνα Λειοῦργον, ἓνα Φροντιστὴν, ἓνα Ἱερέα, συναριθμουμένους καὶ τοὺς τέσσαρας εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀξιωματικῶν. Ἐκάστη δὲ ἑκατονταρχία ἔχει ἓνα Ἐκατόνταρχον, δύο Πεντηκοντάρχους, ἓνα Σημαιοφόρον, τέσσαρας Εἰκοσιπεντάρχους, δέκα Δεκάρχους καὶ ἑκατὸν στρατιώτας.

«ε.) Προσδιορίζονται ἀναλόγως μὲ τὰς περιστάσεις τῆς Ἑλλάδος μηνιαῖοι μισθοί: Ὁ Στρατηγὸς γρόσια 800, ὁ Ἀντιστράτηγος γρ. 600, ὁ Χιλίαρχος γρ. 400, ὁ Ὑποχιλιάρχος γρ. 250, ὁ Ταξίαρχος γρ. 150, ὁ Ἐκατόνταρχος γρ. 100, ὁ Πεντηκόνταρχος γρ. 55, ὁ Σημαιοφόρος γρ. 50 ὁ Εἰκοσιπένταρχος γρ. 30, ὁ Δεκάρχος γρ. 25, οἱ στρατιῶται ἀνὰ γρ. 20.—Σημειωτέον δὲ ὅτι οἱ Εἰκοσιπένταρχοι,

Δέκαρχοι καὶ ἀπλοὶ στρατιῶται, ὅταν ἡ ἐκστρατεία γίνε-
ται ἐκτὸς τῆς περιφερείας μιᾶς τῶν κατὰ μέρος κεντρι-
κῶν Διοικήσεων τῆς Ἑλλάδος, λαμβάνουσιν ἀνά πέντε
γρόσια προσθήκην εἰς τὸν μηνιαῖον αὐτῶν μισθόν.—”Ετι
διορίζονται: Ἰατρός γρ. 120, Χειροῦργος γρ. 120, Φροντι-
στῆς γρ. 120, ὁ Ὑπασπιστῆς τοῦ Χιλιάρχου γρ. 100, ὁ
Γραμματεὺς τοῦ Χιλιάρχου γρ. 100, ὁ Ὑπασπιστῆς τοῦ
Στρατηγοῦ γρ. 200, ὁ Γραμματεὺς τοῦ Στρατηγοῦ γρ. 150,
ὁ Ἱερεὺς γρ. 120.

«ς.) Ἡ Διοίκησις ἀποφασίζει δι' ἐκλογῆς τῶν ἐπαρ-
χιῶν τοὺς ἀξιωματικοὺς τῆς Α' τάξεως μέχρι τοῦ Ἐκα-
τοντάρχου, οἱ ὅποιοι ἐκλέγουσιν ἔπειτα τοὺς τῆς Β' καὶ
Γ' τάξεως, καὶ παρρησιάζουσιν αὐτῶν τὰ ὀνόματα πρὸς τὴν
Διοίκησιν διὰ νὰ παραλάβωσι τὰ ἐπικυρωτικὰ τῶν ἀξιωμα-
τικῶν αὐτῶν ἔγγραφα.—ζ.) Οἱ προβιβάσιμοι καὶ ἀμοιβαί γί-
νονται ἀπὸ τὴν Διοίκησιν δι' ἀναφορᾶς τῶν Στρατηγῶν.

«η.) Τὰ στρατιωτικὰ ἐγκλήματα κρίνονται ἀπὸ πολεμι-
κὸν συμβούλιον, διοριζόμενον δι' ἀδείας τῆς Διοικήσεως
καὶ ἡ ἀπόφασις τῆς καταδίκης ἐνεργεῖται μετὰ τὴν ἐπι-
κύρωσιν τῆς Διοικήσεως.—θ.) Ὁ στρατιωτικὸς Κώδῆξ
τῆς Γαλλίας μετὰ τὰς ἀναγκαίας προσθαιρέσεις (ὁ ὅποιος
ἔχει νὰ ἐκτεθῆ δι' ἐπιστασίας τῆς Διοικήσεως) ἰσχύει εἰς
τὸ στρατιωτικὸν τῆς Ἑλλάδος.

«ι.) Ἡ ἀλληλογραφία τῶν Στρατηγῶν μετὰ τῆς Διοι-
κήσεως γίνεται διὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τοῦ Πολέμου.

«ια.) Εἰς προσδιοριζομένην ἐκστρατείαν ὁ Γενικὸς Ἀρχη-
γὸς λαμβάνει τὸν τίτλον τοῦ Ἀρχιστρατήγου· ὅταν δὲ
εὐδοκίμησας ἐπιστρέψῃ φυλάττει τὸν αὐτὸν τίτλον δι' ἀ-
δείας ὁμοῦ τῆς Διοικήσεως, λαμβάνων πάντοτε τοῦ Στρα-
τηγοῦ τὸν μισθόν.

«Ταῦτα ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις ἐψηφίσατο· εἰς αὐτὰ δὲ ὡς
εἰς βᾶσιν θεμελιουμένη ἡ Διοίκησις θέλει ἀκολούθως κα-
ταστρώσει πλατύτερον στρατιωτικὸν ὄργανισμόν.»

Ζ'.—Τοιοῦτοι οἱ πρῶτοι διοργανισμοὶ τῆς στρατιωτικῆς ἡ-

μῶν δυνάμεως. Τεθεῖσα αὕτη ὑπὸ τὴν διοίκησιν εἰδικοῦ Ὑ-
πουργείου, τῶν Η ο λ ε μ ι κ ῶ ν, διετήρησεν ἐπὶ πολλὸν
χρόνον τὴν πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἀρματωλικὴν αὐτῆς
φύσιν. Ὁ ἰδιαιτέρος χαρακτῆρ τῆς στρατιωτικῆς τοῦ
Ἑλληνισμοῦ συντάξεως ἐν ἔτει 1821 εἶναι ὅτι ὑπῆρξεν
αὕτη ἱστορικὸν αὐτόματον, τὸ ὅποιον, κατὰ τὰς ὁμάς καὶ
τὰς ἀνάγκας τῆς ἐπαναστάσεως ἀφ' ἐνὸς καὶ τὴν ἰδιοφυίαν
τῶν ἀγωνιστῶν τῆς ἀφ' ἑτέρου, παρεσκεύασε στρατὸν, κα-
τάρθωσε πολιορκίας καὶ συνεπλήρωσε νίκας, διὰ τοῦ ὄρ-
γανισμοῦ τὸν ὅποιον γεννᾷ ὁ ἐνθουσιασμὸς τῆς πατρίδος,
τὸ πάθος πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἡ γενναίότης τῆς
ψυχῆς.

Κατὰ θάλασσαν ἐπίσης ὁ αὐτὸς φυσικὸς ὄργανισμὸς ἐ-
πικρατεῖ, ἔχων ἐπὶ πλεόν τὴν εἰδικότητα, ὅτι δὲν εἶναι τὸ
ἅλον ἔθνος τὸ ἀγωνισάμενον, ὅπως συνέβη κατὰ ξηρὰν.
«Τρία ἀσήμαντα νησιῖδα (1) ἀντιπαρετάχθησαν εὐτυχῶς
ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἅλης τῆς Ἑλλάδος πρὸς μεγάλην καὶ
παλαιὰν αὐτοκρατορίαν καὶ κατήσχυον στόλους χιλιᾶκις
καὶ μυριάκις ἀνωτέρας δυνάμεως, διὰ μόνων ἐμπορικῶν
πλοίων καὶ διὰ μόνων τῶν χρημάτων τινῶν τῶν κατοίκων.

«Καθ' ὃν δὲ καιρὸν ἐξεργάγη ἡ ἐπανάστασις, αἱ τρεῖς νῆ-
σοι εἶχαν 176 πλοῖα (καράβια) φορταγωγὰ, ἅτινα μετε-
χειρίσθησαν ὡς πολεμικὰ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς κοινῆς πατρίδος.
Τὰ πλεῖστα δὲ καὶ μεγαλήτερα ἦσαν τὰ τῆς Ὑδρας, 92
τὸν ἀριθμὸν· 44 ἦσαν τὰ τῶν Σπετσῶν καὶ 40 τὰ τῶν
Ψαρῶν. Τὰ μεγαλήτερα δὲ τῶν πλοίων τῆς Ὑδρας ἦσαν
τρία, τὸ τρικάταρτον τοῦ Τομπάζη 20 κανονίων τῶν 12
λιτρῶν, τὸ τρικάταρτον τοῦ Λελεγοῦ 18 κανονίων, τῶν μὲν
τῶν 18 τῶν δὲ τῶν 15 λιτρῶν, καὶ τὸ δικάταρτον τοῦ
Μιαούλη, 18 κανονίων τῶν 12 λιτρῶν· τὰ δὲ ἄλλα
πλοῖα εἶχαν ἀνὰ 10 ἕως 14 κανόνια, συνήθως τῶν 9 λι-
τρῶν. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω τριῶν ναυτικῶν νήσων εἶχαν

(1) Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ὑπὸ Σ. Τρικούπη
τόμ. α', κεφ. 10.

καὶ ἄλλαι συναποστατήσασαι ὀλίγα πλοῖα, ὡς ἡ Κάσσοσ καὶ ἡ Μύκωνοσ, χρησιμεύσαντα καὶ αὐτὰ εἰς τὸν ἀγῶνα. Πλειότερα εἶχε τὸ ἐν τῷ Κορινθιακῷ κόλπῳ Γαλαξειῶδι. Ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν Ἑλλήνων ναυτῶν ἦτο πολλὰ ἀνώτεροσ παρ' ὅσον ἐχρειάζετο ἡ κίνησισ τῶν πλοίων τούτων, διότι ἔλαι αἱ νῆσοι καὶ ἔλα τὰ παράλια τῆσ Ἑλλάδοσ ἐδημιούργουν διὰ τῆσ ἀκτοπλοίασ ἀκαταπαύστωσ ναύτασ. Ἄρκει δὲ νὰ ρίψη τισ τὸ βλέμμα ἐπὶ τὸν γεωγραφικὸν χάρτην τῆσ Ἑλλάδοσ, ἵνα πεισθῇ ὅτι οἱ ἐπὶ τῆσ ξηρὰσ ἀγῶνεσ τῶν Ἑλλήνων, ὅσον λαμπροὶ καὶ ἄν ἦσαν, ἀδύνατον ἦτο νὰ εὐδοκίμησωσιν ἄνευ τῆσ εὐτυχοῦσ συμπράξεωσ τοῦ γενναίου τούτου ναυτικοῦ.»

Ὁ πρῶτοσ ὀργανισμὸσ τῶν ναυτικῶν τῆσ ἐπαναστάσεωσ δυνάμεων συνδέεται πρὸσ τὴν ὑπὸ τριῶν νήσων, Ἰῶρασ, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν, κατάρτισιν τῶν ἰδιαιτέρων στόλων των καὶ εἰς τὴν ἀπὸ ὁμοφωνίασ ἐνωσιν ἔλων ὑπὸ ἑναρχηγόν. Ἐπομένωσ ἀφ' ἐνὸσ μὲν ἀνεκηρύχθη ὁ κ α τ α ὀ ρ ο μ ι κ ὸ σ π ὀ λ ε μ ο σ κατὰ τῶν θαλασσίων δυνάμεων τῆσ Τουρκίασ, ἐδόθησαν τὰ ἀναγκαῖα εἰς ἕκαστον πλοῖον διπλώματα καὶ ἐκανονίσθησαν τὰ περὶ τῶν λειῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἤρξατο εὐθύσ ἡ σειρὰ τῶν ναυτικῶν ἐκείνων ἀγῶνων, οἵτινεσ ἀπέδειξαν ὅτι οἱ παλαιοὶ Σαλαμινομάχοι δὲν ἀπέθανον χωρὶσ ἀπογόνουσ.

M.

Η ΕΝ ΤΑΙΣ ΠΟΛΕΣΙ ΘΗΗΣΙΜΟΤΗΣ.

Ὅσον τὰ ἔθνη μεταβαίνουσιν ἐκ τῆσ ἀρχικῆσ περιόδου εἰς τὴν πεπολιτισμένην, τόσον ἡ θνησιμότησ ἐλαττοῦται. Ἐνῶ οἱ Ἰνδοὶ τοῦ Ἡροδότου (γ', 99) τρώγουσι τοὺσ ἀσθενεῖσ των, αἱ προκεχωρημένοι εἰς τὸ στάδιον τοῦ πολιτισμοῦ λαοὶ προασπίζουσι τὴν ἀνθρωπίνην ὑπαρξίν δι' ἔλων τῶν ἐπικουριῶν τῆσ ἀναπτυσσομένησ ἐπιστήμησ. Οἰκίαι καλί-

τεραι, διαιτητικὴ ἀσφαλεστέρα, βιωτικαὶ μέθοδοι ἐντελέστεραι, ἱατρικὴ σκοπιμωτέρα, μέτα ζωῆσ βεβαιότερα καὶ δημοσία ὑγιεινὴ σταθεροτέρα.

Ἡ μετάβασισ ὅμωσ αὐτὴ ἀπὸ τῆσ βαρβαρότητοσ εἰς τὸν πολιτισμὸν δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡσ λίαν ἀπότομοσ. Πολυλάκισ ἡ ἱστορία ἀπέδειξε συμβαδίζοντα τὰ στοιχεῖα ἀμφοτέρων. Πόσοι χρόνοι καὶ τόποι δὲν παριστῶσι συνεργαζομένησ τὴν ὀπισθοδρόμησιν μετὰ τῆσ προόδου! Εἶναι, ὡσ φαίνεται, μοῖρα τοῦτο τῆσ ἀνθρωπότητοσ καὶ παρατήρησισ εὐρείασ σημασίασ, διότι καὶ ἐν αὐταῖσ ταῖσ μᾶλλον πεπολιτισμέναισ χώραισ παρίσταται ἐνδεικτικὴ ποικιλία. Ἐὰν μετὰξὺ τόσων ἄλλων φαινομένων λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν θνησιμότητα, ὁ ἐπόμενοσ πίναξ μαρτυρεῖ περὶ τῆσ ἀληθείασ, ἀπὸ τῆσ ἰσχυροτέρασ τοῦ πολιτισμοῦ ἐπόψεωσ, διότι ἀφορᾷ εἰς τὰσ κυριωτέρασ πόλεισ τῆσ Εὐρώπησ καὶ εἰς τὴν κατὰ τὸ πρῶτον ἐξάμηνον τοῦ 1877 βεβαιωθεῖσαν ἐν αὐταῖσ θνησιμότητα, δηλαδὴ ἀμφοτέρωθεν εἰς τὴν στερεωτέραν καὶ νεωτέραν τῆσ προοδευτικῆσ ζωῆσ βάσιν.

Πόλεισ	κάτοικοι	ἀνάτοιοὶ ἐπὶ 1000 κατ.	Πόλεισ	κάτοικοι	ἀνάτοιοὶ ἐπὶ 1000 κατ.
Πράγα	178,870	45,6	Λίβερπουλ	527,083	27,2
Πέστα	315,401	43,2	Κολωνία	136,092	26,9
Μόναχον	209,000	35,9	Βουκουρέστιον	220,000	26,5
Καίνισμπεργ	154,948	35,4	Τουρῖνον	217,806	26,4
Νεάπολισ	421,645	32,7	Δαντζιγ	101,637	26,0
Βιέννη	714,548	32,2	Βαρσοβία	300,000	25,8
Τεργέσθη	127,262	30,4	Δρέσδη	202,295	25,4
Στοχχόλμη	146,845	30,3	Στουδγάρθη	102,306	25,4
Ὁδησὸσ	177,700	30,1	Βίρμινγγαμ	377,436	24,9
Βρεσλάου	257,000	29,7	Βρυξέλαι	188,609	24,9
Βερολίνον	298,304	28,9	Κοπενάγη	215,000	24,3
Ρώμη	278,099	28,6	Βρέμη	106,544	23,9
Παρίσιοι	1988,806	27,9	Λειψία	135,485	23,2
Γλασκὸδη	555,933	27,5	Λονδῖνον	3,533,488	22,9
Μαγκεστρία	359,213	27,5	Ἐδιμβούργον	219,729	22,3
Ἄμβουργον	356,683	27,3	Φραγκφούρτ	117,808	21,8

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀριθμῶν προκύπτει ὅτι ἡ μείζων θνησιμότης ἀπαντᾶται ἐν ταῖς πρωτευούσαις τῆς Βοημίας, τῆς Οὐγγαρίας καὶ τῆς Βαυαρίας (Πράγα, Πέστα καὶ Μόναχον), καὶ ἡ μικτροτέρα ἐν τῇ πρώτῃ τῶν τεσσάρων ἐλευθέρων πόλεων τῆς Γερμανίας καὶ ἐν ταῖς πρωτευούσαις τῆς Σκωτίας καὶ τῆς Ἀγγλίας (Φραγκφὸρτ, Ἐδιμβούργον καὶ Λονδῖνον). Περὶ τῆς ἡμετέρας πρωτευούσης ἡ ἐπίσημος καταστατικὴ, διατελοῦσα ἐτι ἐν σπαργάνοις, εἰς οὐδὲν ἀκριβὲς ὁδηγεῖ. Ὅπως καὶ ἂν ἔχη ἐπὶ 307,286 ἀποβιωσάντων καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα ἐντὸς τῆς δεκαετίας 1864—1873 ἡ μερὶς τῶν Ἀθηνῶν ὑπολογίζεται εἰς 15,096 τεθνεώτας, ἧτοι κατὰ μέσον ἔρον ἐνιαυσίως εἰς 1510. Ἐπομένως ὑπολογιζομένου τοῦ Ἀθηναϊκοῦ πληθυσμοῦ εἰς 44,510, καθ' ἃ ἡ ἀπογραφὴ ἀπέδειξε διὰ τὸ ἔτος 1870, δύναται μέση τις ἔννοια, κατὰ τὴν ἐν λόγῳ δεκαετίαν, νὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι κατ' αὐτὴν ἀναλογοῦσιν ἐνιαυσίως 29,3 θάνατοι πρὸς 1000 κατοίκους, ἐξ οὐπερ αἱ Ἀθηναὶ δύνανται νὰ καταταχῶσι μᾶλλον πρὸς τὸ βαρύτερον τμήμα τῆς ἀνωτέρω θανατικῆς κλίμακος, ἧτοι ὑπὸ τὴν ἐννάτην αὐτῆς βαθμίδα.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀναλογίαν μεταξὺ τῶν ἀστυκῶν καὶ τῶν ἀγροτικῶν θανάτων, ἐν γένει παρατηρεῖ ὁ Malthus ὅτι μεγάλην ἀσκει ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς καθολικῆς δεδομένου ἔθνους θνησιμότητος «ὁ ἀριθμὸς τῶν πόλεων καὶ ἡ σχέσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατοικούντων αὐτὰς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοικούντων τὴν ἐξοχὴν. Τὰ ἐπὶ τῆς ὑγείας ἀποτελέσματα τῶν στενῶν καὶ περιωρισμένων κατοικιῶν ὡς καὶ ἡ στασιμότης τῶν ἀστυκῶν ἐνασχολήσεων καθίστανται αἰσθητὰ ἀπανταχοῦ καὶ πάντοτε ἐπομένως ἡ γενικὴ θνησιμότης ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ζώντων τοιοῦτοτρόπως, καὶ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐνασχολομένων εἰς τὴν γεωργίαν. Ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης ὑπελογίσθη, ὅτι ὅταν οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων εἶναι πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς ἐξοχῆς ὡς 1 : 3, ἡ ἐν τῇ χώρᾳ θνησιμότης

εἶναι περίπου εἰς 1 : 36, καὶ ὅταν οἱ ἀστοὶ πρὸς τοὺς χωρικοὺς εἶναι ὡς 2 : 5 ἢ ὡς 3 : 7, ἡ θνησιμότης εἶναι ὡς 1 : 35 ἢ ὡς 1 : 33.» Ἀπὸ σχετικῶν δὲ παρατηρήσεων ἐσχημάτισε ὁ περικλεῆς τοῦ Πληθυσμοῦ συγγραφεὺς τρεῖς τάξεις θνησιμότητος μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης· καὶ εἰς τὴν πρώτην μὲν κατέταξε τὰς πλουσιωτέρας καὶ πικνότερον κατοικημένας χώρας, ἐν αἷς οἱ ἀστοὶ πρὸς τοὺς χωρικοὺς εἶναι ὡς 1:3 καὶ ἡ θνησιμότης ὡς 1:30· εἰς τὴν δευτέραν δὲ τοὺς μέτους ἐν τῷ πλούτῳ καὶ τῷ πληθυσμῷ λαοὺς ἐν οἷς ἡ θνησιμότης ὡς 1 : 32, καὶ εἰς τὴν τρίτην οἱ ἀραιότερον κατοικημένοι τόποι, ἐν οἷς ἡ θνησιμότης ὡς 1 : 36.

Ἐν τούτοις μὴ λησμονήσωμεν ὅτι αἱ σχέσεις αὗται, αἱ τόσον βαρεῖαν παριστῶσαι τὴν θνησιμότητα τοῦ ἀστυκοῦ τῆς Εὐρώπης πληθυσμοῦ, ἀνήκουσιν ἰδίως εἰς τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης συνέβησαν δυσυπολόγιστοι μεταβολαὶ εἰς τὴν βιωτικὴν τῆς ἀνθρωπότητος ἐν γένει καὶ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ ἄσπεος ἰδιαίτερος. Ἐνῶ γνωρίζομεν ἐκ τοῦ ἀνωτέρω πίνακος τὴν τελευταίαν ἐκ τῆς ἐπόψεως ταύτης ἀποκατάστασιν τῶν κυριωτέρων τῆς ἡμετέρας ἡπείρου πόλεων, ὅσον ἀφορᾷ τὴν μεταξὺ ἀστυκῶν καὶ χωρικῶν πληθυσμῶν διαφορὰν τῆς θνησιμότητος δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν γενικὰ πορίσματα ἐκ τῶν ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὰ ἔτη 1861—65 παρατηρήσεων τῆς καταστατικῆς. Οὕτως ἀπ' ἐνὸς κατὰ τὸν ἀστυκὸν πληθυσμὸν ἐπὶ 100 μὲν θανάτων ἀρρένων 41,81 ἀνήκουσιν εἰς παῖδας—19,44 εἰς ἀγάμους—27,71 εἰς ἐγγάμους καὶ 11,04 εἰς χήρους, ἐπὶ 100 δὲ θανάτων θηλέων 37,54 ἀνήκουσιν εἰς παιδίσκας—16,18 εἰς ἀγάμους—24,36 εἰς ἐγγάμους καὶ 21,92 εἰς χήρας· ἀπ' ἑτέρου κατὰ τὸν ἐξοχικὸν πληθυσμὸν ἐπὶ 100 μὲν θανάτων ἀρρένων 39,36 ἀνήκουσιν εἰς παῖδας—11,46 εἰς ἀγάμους—31,81 εἰς ἐγγάμους καὶ 17,37 εἰς χήρους, ἐπὶ 100 δὲ θανάτων θηλέων 35,93 ἀνήκουσιν εἰς

παιδίσκας—13,43 εις ἀγάμους—30,10 εις ἐγγάμους καὶ 20,54 εις χήρας.

Τὸ πόρισμα εἶναι, ὡς παρατηρεῖ ὁ Block, ὅτι ἀναλόγως ἀποθνήσκουσιν πλειότερον ἐν τῇ ἐξοχῇ οἱ ἐγγαμοὶ καὶ οἱ χῆροι ἀμφοτέρων τῶν γεννῶν, καὶ ὅτι οἱ μικροτέρας ἡλικίας ἄρρενες μὲν τῶν 18 ἐτῶν, θήλειαι δὲ τῶν 15 μεταβαίνουσι εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς πολὺ ταχύτερον ἐκ τῶν πόλεων. Σημεῖον ὅτι ἡ νεαρά ζωὴ εἶναι ὡς τὸ νέον φυτὸν· ἔχει ἀνάγκη τῆς εὐρείας φύσεως, ἵνα στερεωθῇ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς εἰμαρμένης.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΝ ΡΩΣΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ.

Ἐκ τῆς τελευταίας ἐπισήμου ἐκθέσεως τοῦ ἐν Ρωσσίᾳ ὑπουργείου τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως δῆλον γίνεταί ὅτι ὅλος ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν Ρωσσίᾳ σχολῶν τοῦ λαοῦ συμποσοῦται εἰς 23,936· ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν μαθητευομένων συμποσοῦται εἰς 785,465 ἄρρενας καὶ εἰς 170,034 θήλειαις.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν σχολῶν ἐν Ρωσσίᾳ εἶναι λίαν δυσανάλογος πρὸς τὸν πληθυσμὸν, καὶ ὡς βλέπομεν ἐκ τῆς ἐκθέσεως ταύτης ἐν γένει ἡ δυσαναλογία τείνει εἰς αὐξησιν. Ἐκ τῆς ἐπισήμου ταύτης ἐκθέσεως ἐξάγομεν ὅτι ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ταῖς συναποτελούσαις τὰς 10 ἐκπαιδευτικὰς περιφερείας, συμπεριλαμβανομένης τῆς ἀνατολικῆς τε καὶ δυτικῆς Σιβηρίας, ὁ πληθυσμὸς καὶ τῶν δύο γεννῶν ἀνέρχεται εἰς 77,000,000· ἡ δὲ ἀναλογία τῶν σχολῶν καὶ τῶν μαθητῶν εἶναι 1 σχ. πρὸς 3,216 κατ. καὶ 1 μαθητῆς πρὸς 80 μὴ διδασκόμενους. Ἐὰν ὑπολογίσωμεν δὲ κατὰ μέσον ἔρον 1 σχολὴν πρὸς 1000 κατοίκους, εὐρίσκουμεν διὰ τὴν μᾶλλον καὶ ἤτ-

τον ἰσοστάθμησιν τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἐν Ρωσσίᾳ ἐκπαιδεύσεως τοῦ λαοῦ, ὅτι αὕτη ἔχει ἔλλειψιν 50,000 εἰσέτι σχολῶν. Ἐὰν δὲ ἀντιπραβάλωμεν αὐτὴν πρὸς τὰ ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ, ἐνθα 1 σχολὴ ἀντιστοιχεῖ πρὸς 500 κατοίκους, τότε βεβαίως ἡ Ρωσσία θὰ εἶχεν ἀνάγκη διπλασίου ἀριθμοῦ ἐκείνου ὃν ὑπελογίσσαμεν.

Τὴν κολοσιαίαν ταύτην διαφορὰν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν προκαταρκτικῶν σχολῶν καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς διδασκόμενων, ὡς πρὸς τὸν πληθυσμὸν τῶν κατοίκων, προσπαθεῖ ἡ ἐπίσημος ἐκθεσις νὰ δικαιολογήσῃ ἐπὶ τὸ ἐπιπολαιότερον, λέγουσα ὅτι ἡ ἀνισότης αὕτη προέρχεται κυρίως ἐκ τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως αὐτογνώσεως καὶ στερεᾶς περὶ τῶν γραμμάτων πεποιθήσεως ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ, ἐν ᾧ ταυτοχρόνως λέγει κατωτέρω, ὅτι τὸ πλεῖστον μέρος τῶν σχολῶν αὐτῶν δυστυχῶς οὐδόλως ἱκανοποιεῖ τὰς πρώτας καὶ ἀναγκασιτάτας ἐλλείψεις τῆς χώρας, καθ' ὅσον οἱ καρποὶ αὐτῶν εἰσὶ τοσοῦτον ἀτελεῖς, ὥστε ἀδύνατον νὰ συνεπαγάγῃσι τὴν πνευματικὴν διέγερσιν καὶ νὰ πείσωσι τὸν λαὸν ὅτι ἡ μάθησις τῶν γραμμάτων εἶναι καὶ ἔσεται ὠφέλιμος. Νομίζω ὅπως δοθῇ πρὸς τὸν λαὸν καλὴ ἐπὶ ἀρχῶν ὑγειῶν ἐκπαίδευσις, πρώτιστον πάντων πρέπει νὰ ὑπάρχωσι εὐπαιδευτοὶ καὶ εἰδικοί διὰ τὴν προκαταρκτικὴν ἐκπαίδευσιν διδάσκαλοι. Ἄλλ' ἡ ἐπίσημος Ρωσικὴ ἐκθεσις ὑπολογίζει ὅτι τοιαῦται εἰδικὰ σχολαὶ ἐν Ρωσσίᾳ ὑπάρχουσι τὸ ὅλον 58· ὥστε ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὸν ἐτήσιον ἀριθμὸν τῶν τελειοφίτων, ἔχομεν 1 τοιοῦτον εἰδικὸν παιδαγωγὸν πρὸς 40 σχολὰς δημοτικάς.

Γνωστότατον ὅτι ἡ Ρωστικὴ κυβέρνησις προτιμᾷ τῶν τοιούτων διδασκάλων τὸν κληρὸν, καὶ τοῦτο χάριν τοῦ κυβερνητικοῦ αὐτῆς συστήματος, εὐρίσκουσα ἐν αὐτῷ ἰσχυρότατον πάντοτε στηρίγμα. Αὕτη καταβάλλει ἀείποτε πᾶσαν προσπάθειαν, ὥπως ἡ ἀνεπτυγμένη καὶ ἐκπαιδευομένη ἐν τοῖς ἀνωτάτοις ἐκπαιδευτηρίοις νεολαία ἀπέχη τῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τοῦ λαοῦ, φοβουμένη μήπως καὶ ἡ

πρὸς τὸν μοναρχικὸν πολιτεύμα πίστις καὶ ἀφοσίωσις αὐτοῦ διασεισθῆ (1). Ὡστε ποσῶς παράξενον δὲν πρέπει νὰ φανῆ ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ὁ νῦν ἐν Ρωσσίᾳ τρόπος τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ λαοῦ εἶναι παρόμοιος ἐκείνου τῶν κατὰ τὸν 16 καὶ 17 αἰῶνα ὑποδούλων Ἑλλήνων, ὅτε ὁ ἱερεὺς παρέδιδεν εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ τὸ ψαλτήριον καὶ τὸν ὀκτώηχον, οὐδὲν δὲ πλεόν.

Περὶ τῆς καταστάσεως τῶν δημοτικῶν σχολῶν ὁ ἀναγνώστης θέλει λάβει σαφῆ ἰδέαν ἐκ τῆς κατωτέρω ἐκθέσεως ἐνὸς ἐκ τῶν διευθυντῶν τῶν σχολῶν τῆς ἐπαρχίας Αἰκατερινოსλαύ, ὅστις ἐπιθεωρήσας ἐν τρισὶν ἐπαρχίαις 59 σχολὰς, καθυπέβαλεν πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως τὰς ἐντυπώσεις του. Κατ' αὐτὸν αἱ σχολαὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Αἰκατερινοςλαύ εὐρίσκονται ἐντὸς οἰκοδομῶν ὑγρῶν καὶ οὐδόλως ἀρμοζουσῶν εἰς τὸν προορισμὸν τῶν· πολλαὶ ἐξ αὐτῶν εὐρίσκονται ἐντὸς τῶν δικαστηρίων, ἀλλὰ καὶ ἐντὸς σεσαθρωμένων καὶ ἐτοιμορρόπων καλυβῶν, καὶ πλεῖσται ἐν τοῖς ἀστυνομικοῖς σταθμοῖς, ὅπερ λίαν ἐπηρρεάζει τὴν ἠθικὴν τῶν παιδῶν. Ἐν τινι χωρίῳ, ἀναφέρει ἡ ἐκθεσις, εὐρέθη ἡ σχολὴ ἐντὸς τῆς καλύβης τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ φύλακος, ἐνθα ἀδιαλείπτως συνωθεῖτο ἄπειρον πλῆθος πρὸς ἐξομολόγησιν ἐρχόμενον, ὁ δὲ διδάσκαλος, ἱερεὺς ἐν μέσῳ τοῦ πλήθους αὐτοῦ ᾤφειλεν νὰ ἐξακολουθῆ τὸ μάθημά του. Εἷς τινὰς ἐπαρχίας εὐρέθησαν ὅπως οὐκ ἀλλὰ σχολαὶ, ἡ δὲ πρόοδος τῶν μαθητῶν συνίστατο εἰς τὴν ἐλευθέραν ἀνάγνωσιν τῆς Σλαυωνικῆς γλώσσης καὶ εἰς τὴν μετάφρασιν αὐτῆς. Εἷς τινὰς ὅμως σχολὰς ἐγένετο ξηρὰ καὶ μόνη ἀνάγνωσις καὶ οὐδὲν πλεόν. Ταῦτα ἀποδοτέα εἰς

(1) Πάντες οἱ νῦν δικαζόμενοι ἐν Πετροπόλει ἐπὶ ἐπαναστατικαῖς τάσει συνελήφθησαν ἐν μέσῳ τῶν χωρικῶν, διότι εὐρίσκοντο εἰς ἐπικοινωνίαν μετὰ τοῦ λαοῦ καὶ διέδιδον ἐν μέσῳ αὐτοῦ ἀρχὰς δημοκρατικὰς.

τὴν ἀμέλειαν καὶ ἡμιμάθειαν τῶν διδασκάλων (1), πρόσθετες δὲ καὶ τὴν ἀκηθίαν τῆς Ρωσσιτικῆς κυβερνήσεως. Μᾶλλον φροντίζουσι καὶ κοπιῶσι περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν Βουλγάρων ἢ περὶ τῶν ἰδίων, ὑπερευαγγελικὴν ἀληθῶς ἀκολουθοῦντες ἐντολήν!

Ἐπίσης καὶ ἐξ ἄλλων ἐπιστήμων ἐκθέσεων λαμβάνομεν τὴν αὐτὴν ἐντύπωσιν. Ἀφίνοντες ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐτέρας πικροτάτας παρατηρήσεις πολλῶν ἰδιωτικῶς περιοδευσάντων ἐν Ρωσσίᾳ καὶ ἀρκούμενοι εἰς τὰς ἐπιστήμους ἐκθέσεις, φέρομεν τὰς μαρτυρίας τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ τμήματος τῆς ἐπαρχίας Καζανίου.

Ἐν τῇ Τσερμισσέδσκοη, ἐχούσῃ πληθυσμὸν 3,400 κατοίκων Ρώσων, οἰκοδομὴ διὰ τοὺς διδασκομένους δὲν ὑπάρχει, ἐνοικιάζεται δὲ πρόχειρόν τι κτίριον, διὰ τὸ ὅποιον ὡς καὶ τὰ διδάκτρα καταβάλλει τὸ ἐγγύριον δημοτικὸν συμβούλιον 392 ρούβλια κατ' ἔτος. Τὸ ὅλον τῶν μαθητῶν συμποσοῦται εἰς 60, ἐξ ὧν 48 ἄρρενες καὶ 18 θήλειαι. Ἐπίσης ἐν Περναγάσσα, ἐχούσῃ πληθυσμὸν 4,000 κατοίκων, ἡ αὐτὴ ἔλλειψις δημοσίου σχολείου, ὥστε τὸ δημοτικὸν συμβούλιον δαπανᾷ κατ' ἔτος 100 ρ. διὰ πρόχειρον τινὰ τοποθέτησιν τῶν μαθητῶν, τῶν ὁποίων ἀριθμὸς ἀνέρχεται εἰς 56, ἐξ ὧν 21 θήλειαι. Ἐν γένει οἱ τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν παιδαγωγοὶ εἰσὶ ἐκ τοῦ κλήρου, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν διδασκομένων ἐν τισὶ πόλεσι, κατὰ τὰς μαρτυρίας αὐτῶν τῶν ἐπιστήμων ἐκθέσεων, ἀνέρχεται ἀπὸ 15—30· οἱ δὲ ἀριθμοὶ, ὡς εἴπομεν, 60 καὶ 56 θεωροῦνται οἱ μεγαλείτεροι.

Καὶ σήμερον δὲ ἐν Ρωσσίᾳ (*Ἴδε Ἀγγελιαφόρον τοῦ Βορρᾶ ἀριθ. 156 τοῦ 1877, «Γόλος», «Ἐφημ. Πετροπόλεως», «Ἐφημ. Μόσχας» κατὰ 86ριον ἐ.ἔ. καὶ «Ἀγγελιαφόρον τῆς

(1) Ὁ ἐτήσιος μισθὸς τῶν ἀνευ μὲν διδασκαλικοῦ διπλώματος διδασκάλων συμποσοῦται εἰς 50—120 ρούβλια, τῶν ἐχόντων δὲ τοιοῦτον δίπλωμα ἀναβαίνει εἰς 120—150. Σπανίως δὲ θέλει εὐρεθῆ διδάσκαλος, ὅστις διέμεινε ἐν τῇ αὐτῇ σχολῇ ἐπὶ πλείονας τῶν 8—12 μῆνων.

Ευρώπης» Τ. VIII) υπάρχουν οὐχὶ μόνον κῶμαι καὶ χωρία ὀλόκληρα ἄνευ σχολῶν, ἔπερ οὐδόλως ὑπόκειται εἰς διαταγμὸν, ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ δώδεκα ἐπαρχιακαὶ πόλεις, ἐν αἷς ἀκριβῶς οὐδὲν ἐκπαιδευτικὸν ὑπάρχει καθίδρυμα, μολονότι τινὲς ἐκ τῶν πόλεων αὐτῶν ἀνοίκουσι εἰς ἐπαρχίας μεγάλας καὶ πλούσιαι, ὡς εἶναι ἡ τῆς Οὐφρήμσκης καὶ Πέρμσκης, ἐν αἷς πρὸ πολλοῦ ὡς γνωστὸν ιδρύθησαν δημοτικά συμβούλια. Σημειωτέον δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ὅτι ἐκάστη τῶν χωρῶν τούτων ἀπέχει, κατὰ μέσον ἔρον, τῶν πόλεων ἐν αἷς ὑπάρχουσι σχολαί, 500—600 λεύγας (βέρστια).

(Ἐν Πετρούπολει)

M. H.

ΑΙ ΕΝ ΤΩ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΩ ΧΡΗΣΕΙΣ.

Ἐνῶ ὁ προϋπολογισμὸς τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῆς ἐπικρατείας εἶναι ἐνιαύσιος, ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς πρώτης τοῦ ἔτους καὶ λήγων σὺν τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ αὐτοῦ (ἄρθ. 60 τοῦ Συντάγματος), ἀφ' ἑτέρου ἡ χ ρ ῆ σ ι ς τοῦ προϋπολογισμοῦ περιλαμβάνει χρονικὸν διάστημα ἐνὸς ἔτους καὶ δέκα μηνῶν, ἀρχομένη ἀπὸ τῆς πρώτης τοῦ ἔτους καὶ λήγουσα τῇ 31 Ὀκτωβρίου τοῦ ἐπομένου ἔτους (ἄρθρ. 4 τοῦ Λογιστικοῦ νόμου). Πρὸς τί ἡ διαφορὰ αὕτη μεταξὺ τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ τῆς χρήσεως αὐτοῦ;

Ἐν τῇ συνήθει πορεία τῆς χρηματιστικῆς, ἔμποροι, βιομήχανοι, γαιοκτητῆται διαχειρίζονται τὰ εἰσοδήματα καὶ τὰ δαπανήματά των ἐντὸς τῶν ὁρίων ἐκάστου ἔτους, τὸ δὲ ὑπόλοιπον ἀμφοτέρων μεταφέρουσι εἰς τὴν διαχείρισιν τοῦ ἐπομένου ἔτους, ἐν πάσῃ ἁρμονίᾳ διαχειριστικῇ. Ἐν τούτοις ἡ φυσικὴ, τρόπον τινά, τάξις αὕτη τῶν πραγμάτων ἀνατρέπεται προκειμένου περὶ τῆς δημοσίας χρηματιστικῆς.

Τὰ καθυστεροῦντα ἔσοδα καὶ ἐξοδα τοῦ προηγουμένου ἔτους εἰσπραττόμενα ἢ καταβαλλόμενα μέχρι τέλους Ὀκτωβρίου τοῦ ἐπομένου ἔτους, θεωροῦνται κατὰ νομικὸν πλάσμα ὡς εἰσπραχθέντα ἢ πληρωθέντα ἐν τῇ χρήσει τοῦ προηγουμένου ἔτους. Ἐντεῦθεν τὰ πρῶτα $\frac{1}{2}$ ἐκάστου ἔτους εἰς δύο χρήσεις δουλεύουσιν, εἰς τὴν διαρκούσαν ἔτι τοῦ προηγουμένου ἔτους καὶ εἰς τὴν ἀρξαμένην ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου τοῦ τρέχοντος ἔτους. Ὡστε κλειομένης τῆς χρήσεως τῇ 31 Ὀκτωβρίου τοῦ τελευταίου ἔτους, μόνον δύο μῆνες ὑπολείπονται καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν, ὁ Νοέμβριος καὶ ὁ Δεκέμβριος, πρὸς ὑπαρξίν ἐνιαίας ἀνοικτῆς χρήσεως.

Τὸ κατ' ἐμὲ, ἀπλούστερον θὰ ἦτο ἐὰν ἐκάστη χρῆσις ἔκλειε σὺν τῷ ὁμωνύμῳ ἔτει αὐτῆς, καὶ ἐὰν τοιοιουτρόπως τὰ καθυστεροῦντα ἐξοδα καὶ ἔσοδα ἐκάστου ἔτους μετεβιβάζοντο εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ ἐπομένου ἔτους. Αἱ βιομηχανικαὶ ἐπιχειρήσεις κατ' οὐδὲν ριψοκινδυνεύουσιν ἐκ τῆς τοιαύτης τακτικῆς. Καθὼς ἐξακολουθοῦσιν αἱ εἰσπράξεις τῶν δημοσίων ἐσόδων καὶ μετὰ τὴν λήξιν τοῦ εἰς ὃ ἀνήκουσιν ἔτους, καὶ μετὰ τὴν βραδυτέραν λήξιν τῆς χρήσεως αὐτοῦ, χωρὶς νὰ ὑποφέρῃ νομικὴν τινα ζημίαν ὁ δημόσιος θησαυρὸς, τοιοιουτρόπως ἠδύναντο φόροι π. χ. τοῦ 1857 νὰ εἰσπραχθῶσι κατὰ τὸ 1858, ἄνευ τῆς ἀνάγκης ἐπεκτάσεως τῆς χρήσεως τοῦ πρώτου ἔτους ἐπὶ τοῦ δευτέρου. Κατὰ τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ 1876 ὑπελογίσθη $1\frac{1}{2}$ ἑκατομμύριον δραχμῶν ὡς εἰσπραττέον ἐκ κεκλεισμένων χρήσεων. Ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου μέχρι 31 Ὀκτωβρίου 1876 εἰσπραχθῆσαν πέντε ἑκατομμύρια ἐκ τῆς ἀνοικτῆς χρήσεως τοῦ 1875, τί ἐμποδίζει ἵνα συνυπολογισθῶσι ταῦτα πρὸς τὸ $1\frac{1}{2}$ ἑκατομ. τῶν προγενεστέρων χρήσεων; Ἀλλ' ἐνῶ οὐσιῶδες εἶναι τὸ πρᾶγμα καὶ οὐχὶ τὸ ὄνομα, ἡ εἰσπραξις τούτέστι καὶ οὐχὶ ἡ ἀυθαίρετος ὀνομαστικὴ παρέλκυσις, ὁμολογητέον ὅτι ἡ ἐξελεγχομένη πρακτικὴ ἀπαντᾶται, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς δοκιμώτερον οἰκονομικῶς ἀποκατεστημένοις τόποις. Τοιοιου-

τρόπως ἐν μὲν τοῖς Ἀγγλικοῖς προϋπολογισμοῖς ἡ χρῆσις ἀρχεται ἀπὸ τῆς 1ης Ἀπριλίου ἐκάστου ἔτους, ἐν δὲ τοῖς Γαλλικοῖς λήγει κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ ἐπομένου ἔτους.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχη, ἡ κατάταξις τῶν δημοσίων προϋπολογισμῶν εἰς χρήσεις ἀνάγεται εἰς σημαντικωτάτην ἔννοιαν τάξεως καὶ ἀκριβείας ἐν τοῖς οἰκονομικοῖς τῶν ἐπικρατειῶν. Διὰ μέσου τῶν χρήσεων κατορθοῦται ὁ ἐλεγχος καὶ βεβαιοῦται ἡ ἐπὶ τῶν δημοσίων χρημάτων καὶ ἀναγκῶν λειτουργία τῆς πολιτικῆς μηχανῆς. Τὰ ἔσοδα καὶ αἱ δαπάναι τακτοποιοῦνται ἐπὶ τῆς βάσεως, ὅτι κατὰ κανόνα ἕκαστον οἰκονομικὸν ἔτος πρέπει νὰ ἀποβλέπη εἰς τὴν αὐτοεπάρκειαν. Ἐν τούτοις ἀφίεται τόπος καὶ διὰ τὰς φυσικὰς εἰς πάντα ὀργανισμὸν ἀτελείας. Μετὰ τὴν λήξιν τοῦ Ὀκτωβρίου ἡ χρῆσις τοῦ προηγούμενου ἔτους μεταβαίνει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν κεκλεισμένων χρήσεων, αἱ εἰσπράξεις τῶν ὁποίων ἐξακολουθοῦσι διὰ λογαριασμὸν τῆς τρεχούσης χρήσεως. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἐξόδα τῶν κεκλεισμένων χρήσεων ἀπαιτεῖται πρὸς πληρωμὴν αὐτῶν ἄδεια τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας, ἥτις χορηγεῖται ἐπὶ τῶν εἰσοδημάτων τῆς τρεχούσης χρήσεως.

Ἴνα δώσω γενικὴν ἔννοιαν τῆς διευθύνσεως τῆς οἰκονομικῆς τοῦ κράτους μηχανῆς ἐκ τῆς ἐπόψεως τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπὶ τοῦ δοῦναι καὶ λαβεῖν τῶν κεκλεισμένων χρήσεων, ἀρκοῦσιν οἱ ἐπόμενοι τῶν προϋπολογισμῶν τῆς ἀριθμοί. Τοιοῦτοτρόπως τὰ μὲν ἔσοδα τῶν κεκλεισμένων χρήσεων προϋπελογίσθησαν εἰς 1,200,000 δρ. τῷ 1873, εἰς 821,000 τῷ 1874, εἰς 1,100,000 τῷ 1875, εἰς 1,500,000 τῷ 1876, καὶ εἰς 1,500,000 τῷ 1877, — τὰ δὲ ἀπ' αὐτῶν ἐξόδα προϋπελογίσθησαν κατὰ τὸ 1877 εἰς 240,259 δρ. Χάριν ἀκριβείας σημειωτέον ὅτι ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἐξόδα, 127,387 δρ. ἀνήκουσιν εἰς κεκλεισμένας χρήσεις καὶ 112,872 εἰς διαγεγραμμένας. Ἐξήγησις τις ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶναι ἀναπόφευκτος.

Ἐπὶ τῶν δημοσίων ἐξόδων ὑπάρχουσι διάφοροι προθε-

σμῖαι παραγραφῆς κατὰ τῶν δικαιούχων. Δυνάμεθα νὰ τὰ διαιρέσωμεν εἰς δύο κατηγορίας, εἰς παραγραφόμενα ἐντὸς πέντε ἐτῶν ἀπὸ τῆς λήξεως τῆς εἰς τὴν ἀνήκουσι χρήσεως, καὶ εἰς παραγραφόμενα ἐπ' ἄλλῳ χρονικῷ μέτρῳ. Περὶ τῶν πρώτων οὐδεὶς λόγος, διότι αἱ διωρισμέναι διὰ τὴν πληρωμὴν τῶν ἀνάλογοι πιτώσεις ἀκυροῦνται ὀριστικῶς καὶ κλείονται πρὸς αὐτὰ αἱ θύραι τοῦ δημοσίου ταμείου διὰ παντός. Ὅσον ὅμως ἀφορᾷ τὰ δεύτερα, δύναται ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία νὰ χορηγήσῃ πρὸς πληρωμὴν τῶν τὰ ἀναγκαῖα χρηματικὰ ποσά, ἅτινα καταλογίζονται εἰς τὴν τρέχουσαν χρῆσιν ὑπὸ ἰδιαιτέρον κεφάλαιον «ἐξόδῳ διαγεγραμμένων χρήσεων.» Μεταξὺ παραγραφῆς καὶ διαγραφῆς χρήσεων ὑπάρχει σημαντικὴ διαφορά· ἐκτὸς δὲ τῶν ἀνοιχτῶν χρήσεων ὑπάρχουσι τυπικῶς κεκλεισμένα, προσωρινῶς διαγεγραμμένα καὶ ὀριστικῶς ἀπεσβεσμένα.

Ἡ ἐποψὶς τῶν ἐξόδων ἀπὸ τῶν κεκλεισμένων καὶ διαγεγραμμένων χρήσεων δύναται νὰ χρησιμεύσῃ εἰς ἐκτίμησιν τῆς οἰκονομικῆς παρ' ἐκάστῳ ὑπουργεῖῳ τάξεως. Ἡ ἐπομένη ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ 1877 κλίμαξ εἶναι ἐνδεικτικὴ. Τὴν κατωτάτην βαθμίδα αὐτῆς κατέχει τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τὴν ἀνωτάτην τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν.

Ὑπουργεῖα. Κεκλεισμέναι χρήσεις. Διαγεγραμμένα. Ἐλον δρ.

Οἰκονομικῶν	52,500	17,500	70,000
Ναυτικῶν	44,685	44,685.
Ἐσωτερικῶν	29,647	16,628	40,275
Στρατιωτικῶν	22,576	15,584	38,160
Δικαιοσύνης	14,509	7,331	21,840
Ἐκκλησιαστικῶν	6,635	10,944	17,579
Ἐξωτερικῶν	1,520	200	1,720

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀριθμῶν συνδυαζομένων πρὸς τὴν γενικὴν ἐργασίαν τῆς καθ' ἕκαστον ὑπουργεῖον διαχειρίσεως

δυνάμεθα νὰ φθάσωμεν εἰς περαιτέρω πορίσματα περὶ τῆς κανονικωτέρας τοῦ ἰδιαιτέρου ὑπουργικοῦ μηχανισμοῦ οἰκονομικῆς λειτουργίας. Ὑπὸ πᾶσαν ἐν τούτοις ἐποψίν ὁμολογητέον, ὅτι ἡ πρωτοπορεία τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν εἰς τὴν ἀνωτέρω κλίμακα ἔχει τι παράφωρον καὶ ἀνεστραμμένον εἰς τοὺς παραδειγματικούς ὄρους.

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΕΙΣ ΦΥΛΑΚΩΝ.

Αἱ Ἑλληνικαὶ φυλακαὶ διατελοῦσιν ὑπὸ ὄρους τοσοῦτον βαρεῖς, ὥστε ἡ ἀνεύρεσις τῶν χειρόνων ἀποτελεῖ ἰδιαιτέραν δυσχέρειαν. Καὶ ὅμως ἐὰν δὲν καθυστέρει ὁ γῶρος διὰ τὴν ζωϊκὴν καὶ ἠθικὴν τῶν φυλακισμένων συντήρησιν, καὶ ἐὰν ὑπῆρχε πραγματικὴ καὶ συνεχὴς κατὰ τόπους ἐπισκοπεῖα τῶν γενικώτερον ἐνδιαφερόντων αὐτοῦς θεμάτων, δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι οὐσιῶδες μέρος τῶν δεινῶν τῆς Ἑλληνικῆς φυλακῆς ἠδύνατο νὰ ἐκλείψῃ.

Ἄλλ' οἱ ἄνθρωποι εἶναι τόσον συσφραμμένοι, ὥστε πολλοῦ μόλις ὑπάρχει τόπος, ἵνα κατὰ γῆς κοιμῶνται οἱ δυστυχεῖς παραπλεύρως. Εἶδον δωμάτια τοῦ Μενδρεσέ μόλις χωροῦντα δύο συνήθεις τραπέζας, καὶ ὅμως περιέχοντα 10—14 ἀνθρώπους. Οὐδεὶς δισταγμὸς ὅτι τὴν νύκτα οἱ πόδες αὐτῶν συνεπλέκοντο καὶ αἱ χεῖρες ἤναυοντο ἐν φοβερῷ τινι καὶ εἰδεχθεῖ συμπλέγματι, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ὁ ὀφθαλμὸς θὰ ἀπεστρέφετο ἐκ φρίκης.

Ὑποθέτω ὅτι λογικαὶ τινες ἐλλαττώσεις τῶν ποινῶν δύνανται καὶ πρέπει τὸ ταχύτερον νὰ ἀνοίξωσι τὰς πύλας τῶν φυλακῶν πρὸς ἀνθρώπους, ἐνδῶσαντας εἰς τὴν ἀλόγιστον μᾶλλον ὀρμὴν, καὶ ὑπὲρ πολὺ βαρέως ἐκπλύναντας τὸν ρύπον τῆς ἀνομίας των ἐν τόποις, τοὺς ὁποίους ὁ τύραννος τοῦ χειρότερου εἶδους δὲν ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ πλέον ἀπαίσίους. Ἄλλ' ἡ ἐλάττωσις τῆς συμφο-

ρᾶς ἔσεται προσωρινή. Ἡ ποινικὴ δικαιοσύνη ἐργάζεται ἀδιακόπως, καὶ ἐντὸς βραχέως χρόνου θὰ ὑπερπληρώσῃ ἐκ νέου τὰς φυλακὰς τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ ἑτέρα ἐποψὶς τῆς ἐπὶ τῶν φυλακῶν ἐπιτηρήσεως ἐξέπεσεν ἐκ τῆς σφαίρας τῆς ἀληθοῦς διοικήσεως εἰς τυπικὸν μηχανισμόν ἀνάξιον χώρας ὀρθῶς συγκεκροτημένης. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διαβαίνει ἐνώπιον τῆς θύρας τῆς φυλακῆς ὁ δημόσιος ἄρχων δίκην ἀστέρος διάττοντος· ἡ ἐκθεσίς του εἶναι ἔτοιμος· τὴν ὑπογράφει καὶ ἀπέρχεται μετὰ συνειδήσεως ἐλαφρᾶς, ὅτι ἐξεπλήρωσε τὸ καθήκον τῆς ἐπισκέψεως τῆς ἐπιγείου κολάσεως. Ἀλλὰ τί ἐνεργεῖται ἐν αὐτῇ, πῶς ζῶσιν οἱ ἄνθρωποι τῆς, πῶς λειτουργεῖ ἡ ποινικὴ θέλησις τοῦ νομοθέτου, σώζεται ἢ καταστρέφεται τὸ σῶμα, τὸ ἦθος, ἡ ψυχὴ τῶν ὑπὸ τῆς δικαιοσύνης ἀποσταλέντων εἰς τὸ ποινικὸν νοσοκομεῖον,—πάντα ταῦτα εἶναι ἀλλότρια τῆς ἐν ἐνεργείᾳ ἐπιτηρητικῆς ἐπισκέψεως.

Τὸ δεινὸν ἐπροχώρησε μέχρις ἐκεῖ, ἐνθα οἱ ὑπάρχοντες ὄργανισμοὶ, καταληφθέντες ὑπὸ σκωρίας, ἀδυνατοῦσιν ἀφ' ἑαυτῶν νὰ λειτουργήσωσιν ἀπὸ σταθερότητος καὶ συνεχείας, ἀνευ τῶν ὁποίων οἱ ὑψηλότεροι τῆς κοινωνίας θεσμοὶ καταδικάζονται ὑπὸ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων εἰς αὐτοχειρίαν.

Πρῶτον ἀπὸ τῶν ἀνωτέρω πορίσματα εἶναι τὸ ἐξῆς· ὅτι παρὰ τὴν ἰδέαν τῆς οἰκοδομῆς τῶν δικαστικῶν καταστημάτων συγχρόνως πρέπει νὰ προκύψῃ καὶ ἡ ἰδέα τῆς κατασκευῆς φυλακῶν. Ἐνῶ δὲ ὠραῖον εἶναι τὸ μεγαλοπρεπὲς ἀνάκτορον τῆς Θεμίδος, ἀνάξιον εἶναι νὰ ἐξέρχωνται ἐξ αὐτοῦ οἱ καταψηφίζόμενοι, ὅπως ρίπτονται ἐντὸς τῶν ὑπαρχόντων τῆς φυλακῆς βόθρων. Ἡ ἀρμονία εἶναι ἡ κυριωτάτη τοῦ κόσμου ἀρετή. Ὅταν πρόκειται νὰ δαπανηθῇ ἑκατομύριον καὶ ἐπέκεινα διὰ τὸν δικαστικὸν τῆς πρωτεύουστος οἶκον, ἅς ἀφαιρεθῇ μέρος ἵνα δι' αὐτοῦ οἰκοδομηθῶσιν ἀνάλογοι φυλακαὶ, ὅπως μὴ αἰσχύνηται ἐν τῇ μεγαλοπρεπείᾳ τῆς ἡ μετριόφρων Δικαιοσύνη.

Δεύτερον δὲ πόρισμα εἶναι ὅτι ἡ Κυβέρνησις χωρὶς νὰ ἐμποδισθῇ ὑπὸ τῆς ἐκλογῆς τοιοῦτου ἢ τοιοῦτου περὶ τὰς φυλακὰς τῆς Ἑλλάδος συστήματος, δύναται ἀμέσως νὰ ἀποταθῇ εἰς τὴν ἀπανταχοῦ δοκιμασθεῖσαν πρακτικὴν τῆς εἰδικῆς τῶν φυλακῶν ἐπιθεωρήσεως. Μεταξὺ διαφόρων παραδειγμάτων τὸ Βελγικὸν εἶναι μᾶλλον πλήρες, συνίσταται δὲ ἐν τοῖς ἐπομένοις :

Διὰ τὰς 30 Βελγικὰς φυλακὰς ὑπάρχουσι τρεῖς ἐπιθεωρηταί, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν ἐπιτηρεῖ τὴν οἰκονομικὴν διαχείρισιν, ὁ δὲ τὴν περὶ τὰς οἰκοδομὰς ὑπηρεσίαν, ὁ δὲ τὴν ἐν τῇ φυλακῇ ζωὴν. Δις τοῦ ἔτους οἱ ἐπιθεωρηταὶ οὗτοι ἐπισκέπτονται τὰς φυλακὰς. Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν γενικῶν τούτων ἐπισκέψεων ὁ τρίτος ἐπιθεωρητὴς ἐπιθεωρεῖ διαδοχικῶς ἀπὸ μακρᾶς, τρόπον τινά, προνοίας ἕκαστον ποινικὸν καθίδρυμα. Κατοικεῖ ἐν αὐτῷ ἐφ' ὅσον χρόνον νομίζει ἀνάλογον. Διὰ τὴν ἐν Gand φυλακὴν τῶ εἶναι ἀναπόφευκτοὶ τρεῖς ἐβδομάδες, διὰ τὴν ἐν Louvain φυλακὴν ἀπαιτοῦνται δύο ἐβδομάδες, δι' ἑκάστην δὲ τῶν δευτερευουσῶν ἀρκεῖ ἀπὸ ἡμισείας μέχρι μιᾶς ἐβδομάδος.

Κατὰ τὰς μακρὰς ταύτας ἐπιθεωρήσεις τὰ πάντα ἐξελέγγονται ἐν λεπτομερείᾳ καὶ ἰδιαιτέρᾳ προσοχῇ· οἱ ὑπάλληλοι τῆς φυλακῆς, οἱ κατάδικοι, τὰ γραφεῖα, αἱ ἀποθηκαὶ, καὶ ὁ τρόπος καθ' ὃν λειτουργοῦσιν ἡ οἰκονομικὴ ὑπηρεσία, ἡ πειθαρχία, ἡ ἐργασία, ἡ θρησκεία, ἡ ἐκπαίδευσις, ἡ ὑγιεινὴ κλπ. Ἐὰ ἐξαγόμενα τῆς ἐξακριβωμένης ταύτης ἐπισκέψεως ἐγγράφονται ἐν βιβλίῳ, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀφ' ἑνὸς μὲν ὑποβάλλεται λεπτομερὴς ἀναφορὰ πρὸς τὴν Διοίκησιν ἐπὶ παντὸς θέματος, ἐφ' οὗ ἤθελε κριθῆ ἀναγκαία ἢ μεσολάβησις τῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀποτέλλεται πρὸς τὸν Διευθυντὴν τῆς φυλακῆς ἐκθεσις παρατηρήσεων ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα δύναται μόνος αὐτὸς νὰ κανονίσῃ.

Τοιαῦται ἐπισκέψεις ἔχουσι ὅλον τὸ βᾶρος τῆς σπουδαιότητος, ἀνήκουσιν εἰς τὴν ὑψηλοτέραν τῆς διοικητικῆς ἐννοίαν, καὶ ἀποτελοῦσι μίαν τῶν πρακτικωτέρων ἐγγυήσεων τοῦ διδαιολογικοῦ τῆς φυλακῆς σκοποῦ.

(Ἐκ τῆς ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ ΤΩΝ ΦΥΛΑΚΩΝ

φυλ. 25 Ἀγούστου 1877).

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ ΚΑΙ ΜΙΣΘΩΣΙΣ ΑΚΙΝΗΤΩΝ.

Ἐπάρχει τοιοῦτος ἐν τῇ πρακτικῇ σύνδεσμος μεταξὺ ἰδιοκτησίας καὶ μισθώσεως, ὥστε πᾶν μέτρον νομοθετικόν, τὸ ὁποῖον βαρύνει τὴν πλάστιγγα τοῦ δικαίου καὶ ὠφελίμου, εἴτε ὑπὲρ τῶν κυρίων τῆς γῆς εἴτε ὑπὲρ τῶν μισθωτῶν τῆς, προσκρούει πρὸς τὴν καθολικὴν τῆς κοινωνίας ἀρμονίαν.

Ἐὰν ἀπὸ τοιαύτης ἀρετηρίας ἐπισκοπήσωμεν τὸν νόμον τῆς 9 Ἰουνίου 1871, ἀρκεῖ ἀπλή ἢ ἀνάγνωσις αὐτοῦ ἵνα πείσῃ ἕκαστον, ὅτι πρόκειται περὶ δραστηριωτέρας προστασίας τῶν κυρίων τῶν κτημάτων, ὡσάκις οὗτοι ἐπιθυμοῦσι τὴν ταχεῖαν ἐξωσιν τῶν μισθωτῶν. Ἡ ὅλη οἰκονομία τοῦ νόμου τούτου μαρτυρεῖ τὰς ἰσχυρὰς ἐντυπώσεις, τὰς ὁποίας ἀρῆκαν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Νομοθέτου οἱ Στρεψιάδαι μισθωτοί. Ἐπὶ τὴν ἔποψιν ταύτην τῶ ὄντι καταλύγεται τις ἐπὶ τῇ προνοίᾳ· ἀλλ' ἅμα παρέλθη ἡ πρώτη συγκίνησις, ἀμέσως ἐρχεται ἡ σειρά τῶν συμφερόντων, τὰ ὁποῖα δὲν φαίνεται ὅτι ἀνεπτύχθησαν ἐν τῇ Βουλῇ διὰ πάσης τῆς ἀναγκαίας αὐτοῖς ἀρμονίας.

Ἐν πρώτοις δὲν εἶναι γνωστὴ ἡ ἀναλογία, ἥτις ὑφίστατο ἐντὸς τῆς Βουλῆς μεταξὺ τῶν κτηματιῶν καὶ τῶν μὴ τοιοῦτων, δηλαδὴ ἐκείνων, οἵτινες τὸ κύριον εἰσόδημά των ἀντλοῦσιν ἐκ τῆς μισθώσεως τῶν κτημάτων αὐτῶν, καὶ ἐκείνων οἵτινες ζῶσι κυρίως ἐκ τῆς προσωπικῆς των ἐργασίας. Διότι εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἂν ἡ πλειονοψηφία τῆς Βουλῆς ἀπετελεῖτο ἐκ μισθωτῶν ἀλλοτρίων κτηματιῶν, ποτὲ δὲν θά ἐψήριζε νόμον, ὅστις ἀφίνει εἰς τὸ ὁκοῦν ἐνὸς δικαστοῦ τὴν εὐκολίαν, ἵνα σὰς ἐκβάλῃ, πολλακίς ἀκλήτεον καὶ ἀναπολόγητον, ἐντὸς ὀλίγων ὥρων,

παραχρημα, ἐκ τῆς οἰκίας, ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου, ἐκ τοῦ ἀγροῦ, ἢ νὰ ρίψη τούτέστι διὰ τῆς ἐλαστικῆς προσωρινότητος (τὴν ὁποίαν τῷ ὄντι μετὰ πολλῆς ἀφελείας ὁ νομοθέτης υἰοθέτησεν) εἰς τοὺς πέντε δρόμους τὴν οἰκογένειάν σας, τὰ ἐργαλεῖά σας, τὰς βιομηχανικὰς ἐλπίδας σας!

Τῇ ἀληθείᾳ τὸ πρᾶγμα καταντᾷ οὐχὶ τόσο ἀπλοῦν ἔσον ἀπ' ἀρχῆς ἐθεωρήθη· ἐὰν τὰ παθήματα τῶν ἰδιοκτητῶν ἦσαν εὐγλωττότερα πρὸς ἐπιψήφισιν τοῦ νόμου, δὲν εἶναι λάθος τῶν παθημάτων τῶν μισθωτῶν, διότι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἠμιλήσωσιν ἐκ τοῦ μέλλοντος. Ἴσως μοὶ εἶπη τις ὅτι ὁ νομοθέτης καὶ ταῦτα προθύμως ὁ ἀκροαθῆ, ἅμα ἀποκτήσωσιν ἰσχυρὰν τὴν φωνήν. Δὲν τὸ ἀρνούμαι· ἀλλ' ἴσως ἦτο προτιμότερον ἂν μὴ εἶδεν ὁ νομοθέτης τὰς ἀφορμὰς τοιούτων ἐν τῷ μέλλοντι κοινωνικῶν ἀνταγωνισμῶν. Ἀμυβιάλλω δὲ ἂν τόσο ὑψηλὸν πρόσωπον πρέπει νὰ ἀντλή τὰ παραδείγματα τοῦ ἐκ τῆς ρητορικῆς τακτικῆς τοῦ Δημοσθένους, ὅστις, ὅταν τῷ ἐζήτησέ τις ἡσύχως ὑπεράσπισιν, δὲν ἐπίστευεν ὅτι ἠδικήθη οὗτος, ἔταν ὅμως ὁ παθὼν ἤρχισε νὰ θορυβῆ, τότε προθύμως ὁ ρήτωρ τὸν ὑπερασπίσθη.

Ἡρὸ παντὸς ἄλλου ἴσως εἶναι ἀναγκαῖον ν' ἀποδειχθῇ πόσον μεγάλη εἶναι ἡ τάξις τῆς κοινωνίας ἡ ἐνδιαφερομένη ἀμέσως εἰς τὸ προκείμενον νομοθέτημα. Ἡ ἀπόδειξις αὕτη εἶναι εὐκολωτάτη, διότι εἰς τὰς ἀρχὰς μὲν τῶν κοινωνιῶν ἡ εἶναι τις κύριος τῆς Γῆς, ἡ εἶναι ὁ οὐλὸς τοιούτου. Ὅσον ὅμως προάγεται ἡ χώρα εἰς τὸν πολιτισμὸν, τόσο ἀναφαίνεται πολυαριθμότερα καὶ σπουδαιότερα ἡ τάξις ἐκείνη τῶν ἀνθρώπων, τῆς ὁποίας τὸ μόνον λάθος εἶναι ὅτι ἦλθεν εἰς τὸν ἡμέτερον πλανήτην μετὰ τοὺς πρώτους καταλαβόντας. Τάξις ζηλότυπος εἰς τὰς ἐλευθερίας τῆς, ἡ ὁποία χωρὶς νὰ ἔχη τὴν γῆν ἰδιοκτησίαν, αἰσθάνεται μόλα ταῦτα ἀκατάσχετον ὄρμην πρὸς τὴν χρῆσιν αὐτῆς. Ἡ μόρφωσις τῆς τάξεως ταύτης, καὶ ἀνευ

προϋποθέσεως βίας τινος ἀρχικῆς, σχηματίζεται ἀδιακόπως ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς τῶν πραγμάτων διὰ τοῦ θείου νόμου τῆς γεωμετρικῆς αὐξήσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, (2, 4, 8, 16, 32, 64 καὶ οὕτω καθεξῆς).

Ἐν Ἑλλάδι καίτοι μὴ εἰσελθούσῃ ἔτι εἰς τὸ εὐρὸν στάδιον τῆς νεωτέρας τῶν κοινωνιῶν ζωῆς, τὸ φαινόμενον τῆς τάξεως ταύτης οὐχ' ἦττον ἀπαντᾷται. Ἐν πρώτοις ὁ βιομηχανικὸς πληθυσμὸς τῶν πόλεων ὅλοεν ἀναπτύσσεται, οἱ δὲ κύριοι τῆς Γῆς παρέχουσιν τόπον διαμονῆς τόσο εἰς τὸ ἐργαστήριον, ὅσον καὶ εἰς τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ, ἐν διαστάσει, τὰς ὁποίας εἰς μόνους τοὺς θέλοντας νὰ γείνωσι γνωστοὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, οὐχὶ δὲ καὶ νὰ γνωρίσωσι τοὺς ἀνθρώπους, συγχωρεῖται ἐντελῶς νὰ ἀγνοῶσιν. Ἐὰν μεταβῶμεν εἰς τὴν ἐξοχὴν, παρατηροῦμεν τοῦ οἰκονομικοῦ τούτου φαινομένου τὴν ἀνάπτυξιν συνδεομένην πρὸς ἱστορικούς, κοινωνικούς καὶ γεωλογικούς λόγους οὐχὶ βεβαίως σμικρὰς περιεργείας.—Ἐνταῦθα ἴσως εἶναι ἀναγκαῖον ν' ἀνατρέξωμεν ὀλίγον εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἡμετέρας νέας κοινωνίας. Ἡ ἀρχὴ αὕτη εἶνε κεκρυμμένη εἰς τὰ σκότη τοῦ ἡμετέρου μεσαιῶνος. Ἀλλ' ἐκ πολλῶν συμπτωμάτων, τὰ ὁποῖα ἡ ἱστορία καὶ ἡ μελέτη κοινωνικῶν τινῶν τῆς ἑλληνικῆς ἐξοχῆς ζητημάτων ἀνεκάλυψεν ἐν ταῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις, δὲν πρέπει νὰ νομίζωμεν ὅτι ἡ ἐξοχικὴ ἰδιοκτησία τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, ἐν γένει ἐλευθέρως καὶ δούλης, εἶναι ἀσχετος ἀφ' ἑνὸς μὲν πρὸς τὴν Ὀθωμανικὴν καὶ Ἑνετικὴν δυναστείαν καὶ πρὸς τὴν ἐπιρροὴν ἣν ἐξ αὐτῶν ἐξήσκησεν ἡ κατὰ φύσιν μεταξὺ λαοῦ καὶ δυνάστου μεσολαβοῦσα τάξις, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα, τὸ ὅποσον, ἐπιτηδείως διευθυνόμενον, μετήγαγεν ἀπείρους ἐκτάσεις γαιῶν ἀπὸ τῆς ἰδιωτικῆς κτήσεως εἰς τὴν Μοναστηριακὴν. Τῷ ὄντι πόσαι μεγάλα ἰδιοκτησίαι τῆς καθ' ἡμᾶς χώρας δὲν ἔχουσι τοιαύτην τὴν καταγωγὴν!

Δὲν προσέφυγον εἰς τὴν βοήθειαν τῆς ἱστορίας εἰμὴ ἵνα

ἀποδείξω, ὅτι ἐάν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἐξοχῇ ὑπάρχει μεγάλη ποσότης καλλιεργητῶν ἀλλοτρίων κτημάτων, δὲν συνετέλεσεν εἰς τοῦτο μόνος ὁ νόμος τῆς γεωμετρικῆς αὐξήσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, οὐδὲ ὁ ὑπὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ σχηματισμοῦ τῆς χώρας ἐπιβαλλόμενος, οὕτως εἰπεῖν, κατακερματισμὸς τῶν ἰδιοκτησιῶν, ἀλλὰ συνήργησεν οὐσιωδῶς καὶ πολιτικῆ τις ἀπογυμνώσεως, ἣτις ἐάν εἶναι σήμερον παραγεγραμμένη (ὡς π. γ. ἀπέναντι τῶν ἐν τῇ Κερκυραϊκῇ ἐξοχῇ ἀπογόνων τῶν ἀρχαίων Κορινθίων ἀποίκων), πρέπει ὅμως νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν ὡςάκις πρόκειται νὰ κανονισθῶσιν αἱ σχέσεις μεταξὺ τῶν κυρίων τῆς γῆς καὶ τῶν καλλιεργητῶν αὐτῆς.

Ἐὰν ὄντι λείπουσι μὲν αἱ στατιστικαὶ πληροφορίαι, ἐξ ὧν δύναται νὰ ἐξακριβωθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν καλλιεργούντων ἀλλοτρίας γαίας, κατὰ πᾶν ὅμως βῆμα τὰ ὑπαίθρα τῆς χώρας παρουσιάζουσι τὸ συνηθέστατον συνάντημα χωρικῶν ἢ καλλιεργούντων πάντως ἀλλοτρίους ἀγρούς ἢ συγκαλλιεργούντων τοιοῦτους μετὰ τῶν ἰδίων.—Εἰς τὴν ποσότητα ταύτην τῶν ἀνθρώπων, ἣτις καὶ μόνη ἴσκει, πρέπει νὰ προστεθῶσι καὶ οἱ καλλιεργηταὶ τῶν ἐθνικῶν φυτειῶν, αἵτινες, ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἀποβαίνουσαι σπουδαιότεραι, δὲν ἀπασχολοῦσι βεβαίως οὔτε τὸ ὀλιγανθρωπότερον οὔτε τὸ ἐπισθοδρομικώτερον στοιχεῖον τῆς Ἑλληνικῆς βιομηχανίας. Ἴνα δὲ περιλάβω τὴν ὅλην ἔννοιαν περὶ τῆς προσηλωμένης εἰς τὴν ἀγροτικὴν βιομηχανίαν τάξεως, ἀρκεῖ νὰ σημειώσω οὐσιωδέστατον κοινωνικὸν τῶν νεωτέρων χρόνων σύμπτωμα, τοῦ ὁποῦ ἡ Ἑλλάς οὐδαμῶς καθυστεροῖ. Πανταχοῦ παρατηρεῖται, ὅτι οἱ ἀπόγονοι τῶν κυρίων τῆς γῆς, ὅσῳ ἀναπτύσσονται, τόσῳ θεωροῦσιν ὡς ταπεινωτικὴν τὴν καλλιέργειαν αὐτῆς· διατηροῦντες λοιπὸν τὴν ἰδιοκτησίαν, ἔχουσιν ἀνάγκην τῶν καλλιεργητῶν αὐτῆς. Τοῦ κοινωνικοῦ δὲ τούτου συμπτώματος οὐκ ἀνεύθη νὰ παρατηρήσωμεν καὶ ἐτέρωθεν τὴν ὁλοκλήρως διανοημένην ὁδὸν ἐν τῇ στρατολογίᾳ, τὴν ὁποίαν

ἀδιαλείπτως αἱ πόλεις ἐνεργοῦσιν ἐπὶ τῶν χωρίων, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἢ ἐπὶ μισθῷ καλλιέργεια τῶν οἰκογενειακῶν κτημάτων εἶναι ἀναγκαῖος σύνδεσμος τοῦ ἀγροῦ πρὸς τὸ ἄστυ.

Ὅλαι αἱ κατηγορίαι αὗται ἀναφέρονται ἐνδεικτικῶς· εἶναι δὲ ἱκαναὶ ὅπως πείσωσιν ἕκαστον περὶ τῆς μεγάλης σπουδαιότητος τῆς ἐργατικῆς τάξεως, ἐν τε ταῖς πόλεσι καὶ ἐν τοῖς ὑπαίθροις. Μεταξὺ ὅμως τῆς πόλεως καὶ τῆς ἐξοχῆς ὑπάρχει, ἐν συνόλῳ εἰπεῖν, μεγάλη τις διαφορὰ τοῦ τρόπου καθ' ἣν ἡ ἐργατικὴ τάξις συνεταιρίζεται πρὸς τοὺς κυρίους τῆς γῆς. Καὶ ἐντὸς τῶν πόλεων καὶ ἐκτὸς αὐτῶν κατὰ κανόνα τὸ συνάλλαγμα τῆς μισθώσεως χρησιμεύει ὡς μεσίτης μεταξὺ τοῦ κυρίου καὶ τοῦ ἐργάτου. Ἄλλ' εἰς τὴν πόλιν μὲν ἡ μίσθωσις εἶναι εἰς χρήματα, εἰς τὴν ἐξοχὴν δὲ ὀρίζεται κατὰ κανόνα εἰς εἶδη. Ὑπάρχει καὶ ἄλλη τις διαφορὰ, ὅτι ἡ ἐξοχὴ ὑπόκειται μᾶλλον εἰς τὰς ἰδιοτροπίας τῆς συνηθείας, ἣτις ἔχει μεγάλην ἐπιρροὴν εἰς τὴν ἀναλογίαν τῶν εἰσοδημάτων, τὰ ὅποια ἀνήκουσιν εἰς τὸν κύριον, καὶ τῶν εἰσοδημάτων, τὰ ὅποια μένουσιν εἰς τὸν καλλιεργητὴν.

Προφανῶς ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει πρόκειται περὶ τῆς λεγομένης ἐπιμίσθωσις καλλιέργειας. Ἐάν προσθέσωμεν καὶ τὴν ὑπὸ τῶν ἰδίων κυρίων καλλιέργειαν τῶν γαιῶν αὐτῶν, ἰδοὺ τὰ δύο πρωτεύοντα τῆς Ἑλληνικῆς γεωργίας συστήματα, παρὰ τοῖς ὁποίοις μόνον περὶ βεβαιωμένον ἴσταται καὶ ὑπὸ ἀτελεῆ δοκιμασίαν τὸ σύστημα τῆς ἐπιμισθωτικῆς μισθώσεως καλλιέργειας.

Τὸ σύστημα τῆς ἐπιμισθωτικῆς καλλιέργειας εἶναι ἀρχαιότατον ἐν Ἑλλάδι· διότι πρὶν ἢ ὁ Σόλων κατασκευάσῃ τοὺς καὶ μακρόθεν ὑποδεικνύοντας αὐτὸ πεντακοσσιομεδίμνους, τριακοσσιομεδίμνους καὶ διακοσσιομεδίμνους (ἢ ἕκαστον πεντήκοντα μεδίμνους) αὐτοῦ, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πλουτάρχου (ἐν βίῳ Σολ. XIII,) «Ἄπας ὁ Δῆμος ἦν ὑπόχρεως

»τῶν πλουσίων· ἢ γὰρ ἐγεώργουν ἐκείνοις ἕκ τ ο ν τ ῶ ν
»γινομένων τελοῦντες, ἐκτεμῶριοι προσαγορευ-
»όμενοι καὶ θῆτες, ἢ χρέη λαμβάνοντες ἐπὶ τοῖς σώμασιν
»ἀγώγιμοι τοῖς δανείζουσιν ἦσαν, οἱ μὲν αὐτοῦ δουλεύον-
»τες, οἱ δὲ πρὸς τὴν ξένην πιπρασκόμενοι.» Τὸ σύστημα τοῦ-
το τῆς ἐπιμόρτου καλλιιεργείας ἀρμόζει εἰς λαοὺς πιεζο-
μένους ἀπὸ σπάνιν κυκλοφορούντων κεφαλαίων. Ὅταν οἱ
καλλιιεργηταὶ ἦναι πτωχοί, εὐχαρισεῖται τις καὶ εἰς τὸ ἐκ
τοῦ εἰσοδήματος μέρισμα, ἔστω καὶ ἂν τοῦτο ἦναι, ὡς
ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος, τὸ ἕκτον.

Τὸ σύστημα τῆς ἐπιμόρτου καλλιιεργείας, εἰάν προσέ-
ξωμεν εἰς τὴν μεγάλην ἐκείνην μεταβολὴν τῆς ἰδιοκτη-
σίας, τὴν ὁποίαν παριστῶσι τόσον βαθέως κεχαραγμένην
εἰς τὰς Ἀσιανὰς τύχας οἱ πρῶτοι χρόνοι τῶν κατακτή-
σεων, συνδέεται στενῶς πρὸς τὴν ἀρχικὴν ἔννοιαν τῆς δε-
σποτικῆς φορολογίας, καθ' ἣν ὁ φορολογούμενος θεωρεῖται
ὡς ἐπίμορτος καλλιιεργητής. Τοιοῦτοτρόπως βλέπομεν ὅτι
καὶ οἱ λαοὶ τῆς Ἰνδίας ἀπέδιδον τὸ ἐκτεμῶριον τοῦ εἰσοδή-
ματός των εἰς τὸν λογιζόμενον κύριον τῆς Γῆς βασιλέα
των (Borekhi, Πολιτικὴ Οἰκονομία τῶν Ἀθηναίων βιβλ.
Δ'. κεφ. 5). Ἡ πολιτικὴ τῆς φορολογικῆς ταύτης ἐννοίας
ἀναφαίνεται εἰς τὸ ἐλαφρότερον τίναγμα τῶν σκωληκο-
βρότων διπλωματῶν τῶν ὀπωσοῦν παλαιότερων βασιλικῶν
οἰκογενειῶν, ἀπανταχοῦ τῆς ὑδρογείου σφαίρας. Ὑπὸ κα-
θαρῶς βιομηχανικὴν ἔποψιν τὸ σύστημα τῆς ἐπιμόρτου
καλλιιεργείας δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἰθαγενὲς ἐν ταῖς πα-
ρὰ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν χώραις. Δὲν χρονολογεῖται
ἀπὸ σήμερον τὸ φαινόμενον, καθ' ὃ σύμπασα ἡ μεσημβρι-
νὴ Εὐρώπη ὑπὸ τὸ σύστημα τοῦτο καλλιιεργεῖ τὰς γαίας
της. Ἡ νομοθεσία τῶν Ῥωμαίων ἐνωρὶς ἐπραγματεύθη,
ὡς προκύπτει ἐκ πολλῶν κεφαλαίων τῆς Ἰουστινιανείου
Συλλογῆς, περὶ τῆς ἐπιμόρτου καλλιιεργείας τῆς ἐν Ἰλ-
λυρία, ἐν Παλαιστίνῃ, ἐν Ἰταλίᾳ, ἐν Γαλατίᾳ καὶ ἀλλα-
χοῦ.

Ὅταν οἱ Ῥωμαῖοι μετήγαγον μετὰ τῶν νικηφόρων ἀ-
ετῶν αὐτῶν καὶ τοὺς νομοὺς των εἰς τὴν Ἑλλάδα, οἱ ρο-
μῆτες, οἱ coloni partiani τοῦ Γαίου (νόμ. 25 § 6 τῶν
Ἰανδέκτων βιβλ. 19, τίτλ. 2) εὗρον τοὺς ἐξαδέλφους των
Ἑλληνας ἐπιμόρτους καλλιιεργητάς, ἵνα συγχωνευθῶσι κα-
τόπιν ἀμφοτέρω, ὅταν ἐξελληνίσθη ἡ Ῥώμη εἰς τὸ ὄνομα
τοῦ Βυζαντινοῦ μορτίτου, περὶ οὗ ὁ πανσέβαστος
νομοφύλαξ καὶ κριτὴς Θεσσαλονίκης Κωνσταντῖνος ὁ
Ἀρμενόπουλος λέγει, «Μορτίτου μέρος δεμάτια Θ', χωρο-
»δότου μέρος δεμάτιον ἐν' ὃ δὲ ἐκτὸς τούτων μεριζόμενος
»θεοκατάρατος».

Ὅπως καὶ ἂν ἔχη, ἡ θρησκευτικὴ αὕτη ἀπειλὴ ἤλθε τε-
λευταία, διότι πρὸ αὐτῆς ἔχομεν δραστηριωτέραν ὑπὲρ τοῦ
μορτίτου πρόνοιαν τοῦ αυτοκράτορος Διοκλητιανοῦ, ὅστις
μεθ' ὅλους τοὺς διωγμούς του κατὰ τῶν χριστιανῶν, ὑπῆρ-
ξεν ἐν τούτοις φίλος τῶν μικρῶν ἐργατῶν, ἀπαγορεύσας
τὴν ἀποβολὴν αὐτῶν «ὁσάκις (λέγει ὁ νόμος 21 τοῦ Κώ-
δικος ἐν βιβλίῳ 4 τίτλῳ 65) ἔρχεται ἕτερος πλείονα μισθὸν
»ἐπαγγελόμενος παρασχεῖν.» Ἀνέφερον τὴν διάταξιν ταύ-
την οὐχὶ ἵνα θαυμάσω τὴν πρὸς τὰς ἐργατικὰς τάξεις αυ-
τοκρατορικὴν εὐνοιαν (cumeo Danaos et dona ferentes),
τῆς ὁποίας ἡ μεταγενεστέρα ἀνάπτυξις μετέβαλε τοὺς πρῶ-
την ἐλευθέρους καλλιιεργητάς εἰς δουλοπαροίκους,
ἀλλ' ἵνα παράσχω ἀφορμὴν συγκρίσεως τοῦ νόμου ἐκείνου
πρὸς τὸν νόμον, ὅστις μετὰ 16 αἰῶνας τίθησι τοὺς καλ-
λιιεργητάς εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἰδιοκτητῶν, ἀδιάφορον ἂν
ἠνομάσθη αὕτη προσωρινή.

Τὸ προσωρινὸν αὐτῆς συνδέεται πρὸς τὰ μέσα τὰ ὁ-
ποῖα ἔχει ὁ ἐργάτης ὅπως ἐπιτύχῃ τὴν ὀριστικὴν τοῦλά-
χιστον νίκην, Κύριος οἶδε μετὰ πόσα ἔτη, μετὰ πόσους ἀ-
γῶνας, μετὰ πόσας δαπάνας καὶ ὑπὸ τίνας ἐγγυήσεις!
Ἐάν πρόκειται νὰ ἀνοίξῃ τακτικὴ δικαστικὴ πάλη, ὁ ἰσχυ-
ρότερος βεβαίως δὲν εἶναι ὁ μορτίτης οὐδὲ ὁ ἐνοικιαστὴς
τῆς ἐν τῇ πόλει μικρᾶς ἐκείνης γωνίας, ἐντὸς τῆς ὁποίας

θέτει τὴν βιομηχανίαν του καὶ τὴν οἰκογένειάν του. Μήπως δὲ ἐν ἀμφιβολίᾳ, ὅταν πρόκειται δι' ἔρκου νὰ λυθῇ αὕτη, ἡ γενικὴ νομοθεσία (ἀρθ. 380 τῆς Πολ. Δικονομίας) δὲν ὑποχρεοῖ τὸν δικαστὴν νὰ ἐπιβάλλῃ τὸν ἔρκον εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἀπολαμβάνει μείζονα προσωπικὴν ἀξιοπιστίαν, δηλαδὴ εἰς ἐκεῖνον ὅστις ἔχει μείζονα ὑπόληψιν, τὴν ὁποίαν ὁ κόσμος προσφέρει εἰς τὸν ἔχοντα μείζονα οἰκονομικὴν δύναμιν; Θὰ ἦτο δὲ περίεργος ἡ ἀνάλυσις καὶ τῶν λόγων τῆς ἀπὸ τῆς θελήσεως μόνου τοῦ κυρίου τοῦ κτήματος διαλύσεως τῆς μισθώσεως, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰ πλείονα βεβαίως ἐγκώμια δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ὁ κύριος πωλεῖ τὸ μισθωθὲν, ὅτε τὸ δικαίωμα τῆς κυριότητος ἀγερώχως ἀντιτάσσεται κατὰ τοῦ δικαιώματος τοῦ συναλλάγματος, ὡς νὰ μὴ ἦτο ἱερωτέρα ἢ στιγμῆ, καθ' ἣν ἡ ἐλευθερία συνάπτει τὰς δύο θελήσεις, ἀπὸ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἀνεγνωρίσθη τὸ δικαίωμα τοῦ κυρίου πρὸς καταπάτησιν αὐτῆς ταύτης τῆς ἐλευθερίας, ἣτις ἔπρεπε νὰ εἶναι ὁ διαρκὴς σύνδεσμος ὄλων τῶν φάσεων τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς.

Ἐπέμεινα ὀλίγον εἰς τὰς λεπτομερείας ταύτας οὐχὶ τόσον ἵνα δεῖξω τοῦ λέοντος τοὺς δυνάμεις, δίδων δείγματα τοῦ καθολικοῦ πνεύματος τῆς νομοθεσίας ὅσον ἀφορᾷ τὸν οὐσιωδῆ αὐτὸν κλάδον τῆς διὰ τοῦ συναλλάγματος τῆς μισθώσεως ἐνεργουμένης ἐργασίας ἐν ἀλλοτρίοις κτήμασιν, ὅσον ἵνα μεταβῶ εἰς τὴν καθαρῶς οἰκονομικὴν ἐποψίν τοῦ ζητήματος διὰ τῆς πρακτικῆς ὁδοῦ τῆς δικαιοσύνης, ἣτις πρέπει παντοῦ καὶ πάντοτε νὰ καθαρίζεται, ἵνα διέρχονται ἀσφαλῶς τῶν τε ἀτόμων καὶ τῶν κοινωνικῶν τάξεων αἱ νομικαὶ σχέσεις, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ ὕψωμα τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῶν ἐθνῶν.

Ἐν γένει ὅσον ἐλαττοῦνται αἱ νόμιμοι ἐγγυήσεις, τῶν ὁποίων ἔχει ἀναπόφευκτον ἀνάγκην ἡ προκοπὴ παντός εἰδους ἐργασίας, τόσον τὰ μὲν προΐόντα αὐτῆς χειροτερεύουσιν, ἡ δὲ θέσις τοῦ ἐργάτου καθίσταται ὑποδεεστέρα. Εἰ-

σέλθετε ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ, ἐπισκερθῆτε τὸν ἀγρὸν· ἐὰν ἡ θέσις τοῦ ἐργάτου ἦναι ἐν αὐτοῖς πρόσκαιρος, μὴ περιμένετε νὰ συναντήσητε ἔργα θαρραλέως ἀποβλέποντα εἰς μακρὸν μέλλον. — Μέγα μέρος τῆς ἀποτελεσματικότητος τοῦ συστήματος τῆς διὰ μισθώσεως καλλιέργειας συνίσταται εἰς τὴν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον μεγαλειτέραν διάρκειαν αὐτῆς. Ἄλλ' εὑρετε τὸ μέσον νὰ συνδυασθῇ ἡ οἰκονομικὴ αὕτη ἀνάγκη πρὸς τὴν προσωρινὴν ἐξωσιν τοῦ μισθωτοῦ! — Ὡστε διὰ τὸν Νομοθέτην ἐκεῖνον, ὅστις δὲν ἐννοεῖ νὰ πολυπλασιάσῃ τὴν δύναμιν τῆς φυσικῆς ἐκείνης ἐξαρτήσεως, τὴν ὁποίαν ἐξασκοῦσιν οἱ κύριοι τῆς γῆς ἐπὶ τῶν καλλιεργητῶν τῆς, καὶ ὅστις αἰσθάνεται, ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἐφοδίων τῆς ζωῆς δὲν εἶναι τόσον τοῦ ἐδάφους ὅσον τῆς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τούτου κινουμένης ζωῆς ἀποτέλεσμα, ὁ νόμος τῆς 9 Ἰουνίου 1871 ἀποτελεῖ τῷ ὄντι οὐχὶ σμικρὰν εὐθύνην.

Εἰς τὸ σύστημα τῆς διὰ μισθωτῶν καλλιέργειας δύο χῶροι τῆς Εὐρώπης, ἐξ ὧν ἡ μία εἶναι ἐπισημοτάτη διὰ τὸν εὐτυχῆ ἐν αὐτῇ συνδυασμὸν τῆς γεωργίας, τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου, ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Τοσκάνη, ὀφείλουσι τὴν γεωργικὴν αὐτῶν ἀκμὴν, ἡ μὲν διὰ τῆς ἐπὶ χρήμασι μισθώσεως, ἡ δὲ διὰ τῆς ἐπὶ μορτῆ. Δὲν ὑπάρχει ἐν Ἀγγλίᾳ γεωργικὴ ἀνάγκη, μὴ εὐρίσκουσα πρόθυμον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς τὸν μέγαν τῶν οἰκονομικῶν δυνάμεων πολλαπλασιασθῆν, τὴν Η ἰ σ τ ι ν' δὲν ὑπάρχει νεωτέρα ἐφεύρεσις ἀμέσως μὴ ἐφαρμοζομένη ἐκεῖ· ἐκτὸς δὲ τῶν ὀρίων τῆς φύσεως ἄλλα δὲν γνωρίζει τὸ ἐπιχειρηματικὸν πνεῦμα τῆς Ἀγγλικῆς ἐξοχῆς.

Χωρὶς νὰ εἰσέλθω εἰς τὴν συζήτησιν ποῖον σύστημα καλλιέργειας μεταξὺ τῆς ἐπὶ χρήμασι καὶ τῆς ἐπὶ μορτῆ μισθώσεως εἶναι προτιμότερον, θὰ ἄφινον νὰ ἀπαντήσῃ μᾶλλον ἡ πείρα ἐκάστου τόπου, ἣτις δὲν εἶναι ἔργον τύχης (ὡς τινες ἀπὸ ἐγωῖσμοῦ φρονοῦσιν), ἀλλ' ἐφαρμογὴ ἀναλλοιώτων νόμων τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῶν κοινωνιῶν. Ἐ-

κεῖνο τὸ ὁποῖον ἔλεγεν ὁ Παῦλος «Πά ν τ α ὀ σ κ ι μ ἄ ζ ε τ ε, τὸ κ α λ ὸ ν κ α τ ἔ γ ε τ ε», εἶναι τὸ αἰώνιον σύνθημα τῶν λαῶν εἰς ὅλας τὰς φάσεις τῆς δραστηριότητός των. Τῷ ὄντι μήπως καὶ ἡ ἐπίμορτος καλλιέργεια τῆς Ἰταλικῆς γῆς δὲν ἐκίνησε τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ Sismond;

Καὶ βεβαίως δὲν εἶναι τῆς παρούσης ὥρας ἡ σύγκρισις τῆς ἐπὶ μισθῷ καλλιεργείας ταύτης πρὸς τὴν ὑπὸ τῶν ἰδίων κυρίων τῆς γῆς καλλιέργειαν. Ἐὰν ὁ Schmaltz (Πολιτ. Οἰκονομία τόμ. Α', βιβλ. 2, μέρος 2, § 6) νομίζει τελειοτέραν τὴν αὐτοκαλλιέργειαν τῆς μισθώσεως, διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁ μισθωτὴς καθίσταται εἰδικώτερος εἰς τὸ ἔργον τοῦ ἐξαναγκασμοῦ τῆς φύσεως ἵνα προδώσῃ τὰ πλουτοφόρα μυστήρια αὐτῆς· ἐν τούτοις ἡ καλλιέργεια τῆς γῆς ὑπὸ τῶν κυρίων τῆς συνδέεται πρὸς τινὰς πολιτικούς λόγους λίαν ὑψηλοῦ διαφέροντος. Εἰς λόγους, δι' ὃν οἱ κύριοι τῆς Κερκυραϊκῆς ἐξοχῆς ἀπηλλοτριώθησαν ἐπ' ἐσχάτων, εἰς τὴν κοινὴν συνείδησιν, τοῦ αἰσθήματος (ὅπερ κατ'ἐμὲ εἶναι σημαντικώτερον) τῆς ἰδιοκτησίας, ἤτο ἡ διὰ μακροῦ χρόνου ἀπομάκρυνσις των ἀπὸ τῆς καλλιεργείας τῆς γῆς. Ἡ μοῖρα αὕτη εἶναι παγκοσμία! Οὕτω πως ἤρχισαν αἱ μεγαλείτεροι οἰκονομικαὶ ἐπαναστάσεις.—Ἐπειτα οἱ γεωργικοὶ λαοὶ βεβαίως δὲν ὑπῆρξαν μὲν οἱ λαμπρότεροι, ὑπῆρξαν ὅμως οἱ διαρκέστεροι· ὥστε ἀπαιτεῖται ἀνάμιξις ἐναρμόνιος τέχνης, ἐμπορίας καὶ γεωργίας, ἵνα ἀποτελεσθῇ πλήρης ἐθνικὴ ἀνάπτυξις.—Ἐν τῇ Μεγάλῃ Διημοκρατίᾳ τοῦ Νέου Κόσμου, εἶναι ἐνδεικτικωτάτη τῷ ὄντι ἡ ἀναλογία τῶν διαφόρων ἐπαγγελματιῶν, διότι κατὰ τὸ 1840 ἐπὶ τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ ἐβεβαιώθησαν 77 τοῖς 0]ο γεωργοί.

Ὡστε δὲν δύναται τις νὰ συμβουλεύσῃ εἰς οὐδὲν ἔθνος ἀπολύτως τὴν προτίμησιν τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ συστήματος. Ἴσως ὁ μεταξὺ αὐτῶν συναγωνισμὸς περιέχει τὰ σπέρματα τῆς ὅλης τελειοποιήσεως. Ὅποιον π. γ. κέρδος θὰ ἐγενᾶτο ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ, ἣτις ἐν μέσῳ τῆς καλ-

λιεργείας τῶν γαιῶν τῆς ἀπέκτα τὴν ὁμάδα ἐκείνην τῶν ἐπιχειρηματικῶν εἰδικότητων, ἣτις ἐν τοῖς λοιποῖς κλάδοις τῆς βιομηχανίας καθ' ἑκάστην θαυματουργεῖ! Εἶναι τῷ ὄντι παρατηρήσεως ἄξιον, ὅτι τὰ μεγαλείτερα τῶν νεωτέρων οἰκονομικῶν ἔργων ὀφείλονται εἰς τὴν πρωτοδουλίαν οὐχὶ τῶν κυρίων τῶν χρημάτων ἢ τῶν κυρίων τῶν ἀκινήτων, ἀλλὰ τῶν ἐπιχειρηματιῶν. Ἐπ' αὐτὴν τὴν ἔποψιν, τὸ ἀπὸ τῆς μισθώσεως σύστημα καλλιεργείας εἶναι τὸ δρασιμώτερον σχολεῖον τῆς ἐξοχῆς, ἵνα ἐπιδράσῃ τὰ παραδείγματα καὶ εἰς τὴν ἐπὶ μ ο ρ τ ῆ καλλιέργειαν καὶ εἰς τὴν ὑπὸ τῶν κυρίων τῆς γῆς ἐνεργουμένην. — Ἐκτὸς τούτου τὸ σύστημα τῆς διὰ μισθώσεως καλλιεργείας κέκληται νὰ εἰσάξῃ ἐν τῷ τόπῳ τὰ μεγάλα ἀποτελέσματα τῆς μεγάλης καλλιεργείας, διὰ τοῦ συνεταρισμοῦ οὐχὶ μόνων τῶν κεφαλαίων, ἀλλὰ διὰ τοῦ συνεταρισμοῦ αὐτῶν τῶν μικρῶν ἰδιοκτησιῶν, φέρουσα ἐκ νέου εἰς τὴν ζωὴν ἀρχαίας τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας παραδόσεις καθ' ἃ μαρτυρεῖ τὸ πολύτιμον στοιχεῖον τοιοῦτου συνεταρισμοῦ, ὅπερ διέσωσεν ἡμῖν ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἀφρικανοῦ τὸ τεμάχιον 34 § 1 τῶν Πανδεκτῶν βιβλ. 20, τίτλ. 1.

Ἐνώπιον τῆς μεγάλης ἀνάγκης ἀνορθώσεως τῆς ἀπὸ ἱστορικῶν λόγων καταπεσούσης Ἑλληνικῆς ἐξοχῆς, ἐνώπιον τῆς φυσικῆς βραδυπορίας τοῦ κατὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς Γῆς κλάδου τῆς βιομηχανίας, ἐνώπιον τῶν παραγελμάτων τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας, νομίζω ἀτυχῆ ὅλως τὸν νόμον τῆς 9 Ἰουνίου 1871. Ὅταν θέλετε νὰ εἰσαχθῆ, εἴτε ἐν τῇ πόλει εἴτε ἐν τῇ ἐξοχῇ, τὸ ἐπιχειρηματικὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ κύριον ἐλατήριον τῆς προόδου, μὴ κρεμαῖτε ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν νέαν αὐτὴν σπάθην τοῦ Δαμοκρέους, τὴν π ρ ο σ ω ρ ι ν ῆ ν ἔ ξ ω σ ι ν τ ο ῦ μ ι σ θ ω τ ο ῦ. Ἀφ' ἐνὸς παραπονούμεθα διὰ τὴν ἔλλειψιν κεφαλαίων ἐν τῇ γεωργίᾳ, καὶ ἀφ' ἑτέρου π ρ ο σ ω ρ ι ν ῶ ς ἀποβάλλομεν ἐκείνους, οἵτινες δύνανται καὶ νὰ τὰ

εύρωσι καὶ νὰ τὰ φέρωσιν ἐν αὐτῇ. Ἄφ' ἐνὸς ἢ φύσις παρέχει τὰ ἐντελέστερα προϊόντα τῆς ἐπὶ τιμῇ μακρᾶς καὶ ἀνεπιδότου ἐργασίας, καὶ ἀφ' ἑτέρου ὁ νομοθέτης ἵσταται μὲ τὸ φόβητρον τῆς προσωρινῆς ἐξώσεως, ἄραγε ἐπὶ τῇ ἀπλοῦ-κῇ ἐλπίδι νὰ βιάσῃ τὴν φύσιν νὰ δώσῃ ταχύτερον τοὺς καρπούς τῆς ;

Ὅσον περισσότερον παρατηρῶ τὴν Ἑλληνικὴν ἐξοχὴν ἐν τῷ σχηματισμῷ αὐτῆς, ἐν τῇ θερμότητι καὶ ἐν τῇ ὑγρασίᾳ αὐτῆς, ἐξ ὧν ἀποτελοῦνται οἱ ἰσχυρότεροι τοῦ κλίματος ὄροι, τόσον περισσότερον πείθομαι περὶ τῆς ὑπερβολῆς τῆς ἰδέας ἐκείνων, οἵτινες εἰς πᾶσαν ὁμιλίαν μᾶς παραπέμπουσιν εἰς τὴν ἐκχέρσωσιν τῶν γαιῶν μας. Δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι ὡς αἱ γαῖαι τοῦ Πάρνηθος καὶ τοῦ Ὑμητοῦ ἀπαντῶνται πλεῖστα ἀκαλλιέργητοι ἐν Ἑλλάδι, ὅτι πάμπολλαι ἐξ αὐτῶν διὰ τῆς νεωτέρας γεωργικῆς ἀναπτύξεως δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς παραγωγικωτάτας φυτείας καὶ μάλιστα δασικᾶς. Δέχομαι, ὅτι καὶ παχύτεραι γαῖαι βουνῶν καὶ ἐλωδῶν τόπων δὲν εὐρὸν εἶτι τοὺς καλλιεργητάς των. Σταματῶ ὅμως καὶ ἄκων ἐνώπιον οἰκονομικοῦ φαινομένου, τὸ ὁποῖον ἀποβαίνει περιεργότατον διὰ τὴν ἐπιμονὴν μετ' ἧς ἐπαναλαμβάνεται δεύτερον ἤδη ἀπὸ ἀρχαιοστάτων ἡμερῶν. Διότι βλέπομεν, ὅπως εἰς τοὺς παλαιούς καιροὺς οὕτω καὶ εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς, τὸ ρεῦμα τῶν ἑλληνικῶν μεταναστεύσεων ἐξακολουθοῦν τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν, καὶ ἵνα παραλείπω τὰς πρὸς δυσμᾶς μικρὰς κατὰ ποσὸν μεγάλας κατὰ ποιὴν ἀποκαταστάσεις, μοὶ ἀρκοῦσι τὰ Βυζαντινὰ παράλια, ἢ μεγάλη πεδιάς τοῦ Δουνάβειος, ὁ Εὐξείνιος Πόντος καὶ ἡ Προποντίς, τὰ παράλια τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἡ Αἴγυπτος. Πολὺ ἀτελεῖ ἰδέαν ἔχει βεβαίως ὁ ἀγνοῶν, ὅτι εἰς τὰ μέρη ταῦτα δὲν ἀκμάζει ἀπλῶς ὁ Ἑλληνισμὸς, ἀλλ' ἰδίως ὁ ἐλεύθερος Ἑλληνισμὸς.

Τὸ φαινόμενον τοῦτο δὲν μετέχει πολιτικῆς φύσεως ὡς ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις, οὔτε δύνανται νὰ ἀποδοθῇ ἀπολύτως εἰς τὸν χαρακτῆρα τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς. Διὰ τὴν ἐ-

νῷ ὑπάρχει πλοῦτος ἀκαλλιέργητος ἐν τῇ γῶρᾳ, οἱ ἄνθρωποι ἐγκαταλείπουσιν αὐτὴν τρέχοντες πρὸς τὸ ἀγνώστον. Ἡ ἀπάντησις εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην δὲν εἶναι δυσχερῆς δι' ἐκεῖνον, ὅστις ἤθελεν ἀκολουθήσει τὸ ρεῦμα τῆς ὑπὸ τὸ ἐμβλημα τῆς νεωτέρας ζωῆς κανονικῶς ἐνεργουμένης μεταναστεύσεως ταύτης· διότι τὸ ρεῦμα τοῦτο ἄρχεται ἀπὸ τῶν γεωργικῶν κοινοτήτων, καταβαίνει εἰς τὰς πεδιάδας, ἐμπνέεται ὑπὸ τοῦ Ἑρμῶ καὶ σπεύδει νὰ ζητήσῃ κατόπιν νέας τύχας ἐν τοῖς κόλποις τῆς ἀρχαίας, τῆς ἐσαεῖμητρος, τῆς Ἀνατολῆς. — Ἐρωτήσατε τὰ ὄρη τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Πελοποννήσου, τῆς Στερεᾶς καὶ τῶν Νήσων· δὲν θὰ σᾶς τὸ κρῦψωσι. Πρὸ τίνος χρόνου ἐξεπλάγην ἀναγινώσκων, ὅτι ὀρεινοὶ Ἀρκάδες ἐώρταζον τὴν Ἑλληνικὴν Παλιγγενεσίαν εἰς τὰ παράλια τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ !

Τίνος ἐνεκεν ὁ ἀκμαῖος οὗτος πληθυσμὸς προτιμᾷ τὴν ξένην γῆν ; Τίνος ἐνεκεν ἐνώπιον τόσων ἀκαλλιεργητῶν γαιῶν ἢ κυρίως γεωργικῆς τάξεως ἡμῶν κατὰ τὸν K. Le-goyt (Etudes de Statistique comparée, seizième étude) μόλις περιλαμβάνει τὰ 39 τοῖς ο]ο τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ ; — Ὁ λόγος εἶναι ἀπλούστατος· διότι ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς οἰκονομικῇ ἀναπτύξει αἱ γαῖαι εἶναι ὡς μὴ ὑπάρχουσαι, διότι τὸ ἐπιχειρηματικὸν πνεῦμα δὲν ἀνεφάνη ἐτι ἐν αὐτῇ, ἵνα ἐξαγάγῃ ἐκ τῆς ἐρήμου ὕδαρ, ὅπως ἤδη κατάρθρωσεν ἀλλαχοῦ, μιμούμενον τὴν ράβδον τοῦ Μωϋσέως. Ἐὰν μοὶ ἐλεγέ τις « ἰ δ οὐ κ α ι ρ ὸ ς ν ἄ φ α ν ῆ, » θὰ τὸν παρέπεμπον εἰς τὴν πρὸ ὀλίγου νομοθετηθεῖσαν πρῶ-σ ω ρ ι ν ῆ ν ἔ ξ ω σ ι ν τ ο ῦ μ ι σ θ ω τ ο ῦ ! . . . καὶ εἰς ὀλόκληρον ἱστορικὴν σειρὰν μελετῶν, διδασκικωτάτην δι' ἐκείνους, οἵτινες ὑπολήπτονται τὸ παρελθὸν καὶ εὐλαβοῦνται τὸ μέλλον.

Τοιουτοτρόπως ἔρχεται κατὰ νοῦν ἡ ἰδέα ἐκείνων οἵτινες ἐπιβύθουσιν τὸν μὲν νομοθέτην μᾶλλον ὡς ὄργανον ὀρ-μοσιεύσεων τῶν κανόνων τοῦ φυσικοῦ δικαίου, τὸν δὲ πο-

λιτικὸν μᾶλλον ὡς θαυμαστὴν τῆς σοφίας ὀλοκλήρου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἢ τῆς ἑαυτοῦ.—Τῶ ὄντι ἀφοῦ ἀγνοεῖ τις τοὺς οικονομικοὺς ὄρους, ὑπ' οὓς ἐκτυλίσσειται ἡ ἐθνικὴ ζωὴ ἐν τῇ συνεχείᾳ τῶν αἰώνων, ἄς ἀκούῃ τούλάχιστον τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεως, λαμβάνων μόνην τὴν ἐνόχλησιν τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῆς ἀπὸ παντὸς ἄλλοτρίου. Τότε θὰ εἶναι ἀβλαβέστερος.—Ἐν τούτοις εἶναι τοιαύτη ἡ διασκευὴ τοῦ νόμου τῆς 9 Ἰουνίου 1871, ὥστε προσκόπτει πρὸς τὴν ἀπλουστέραν θεωρίαν τοῦ φυσικοῦ δικαίου.—Μὲ κατηγορεῖτε ; Πρέπει ν' ἀποδείξητε τὴν ἐνοχλήν μου. Μὲ ἐνάγχετε ; Πρέπει ν' ἀποδείξητε τὸ χρέος μου.—Ταῦτα πάντα εἶναι ὀρθὰ πανταχοῦ ἄλλοῦ, σὰς λέγει ὁ νέος νομοθέτης, ἐκτὸς ἐπὶ τῆς μισθώσεως. Κατ' αὐτὴν πρέπει ὁ κύριος τοῦ κτήματος νὰ γείνη ἐναγόμενος, ὁ δὲ μισθωτὴς νὰ ἐπιδιώξῃ τὸν ὀριστικὸν ἀγῶνα. Ὑποθέτω, ὅτι τινὲς θὰ θελήσωσι νὰ μελετήσωσι τὸν νόμον· θὰ τοὺς ὀδηγήσῃ ἢ προσωρινὴ ἐξέωσις τοῦ μισθωτοῦ. Τί σημαίνει, ἐὰν τὸ πρᾶγμα δὲν λέγεται· ἀρκεῖ ὅτι θὰ γίνεταί.

Ἐκτὸς ἐὰν ὁ δικαστὴς, ἐκ τοῦ δοκοῦντος τοῦ ὁποίου ἐξηρητήθησαν ὅλαι αἱ ἐλπίδες (οὐχὶ βεβαίως καὶ τῶν μικρῶν τοῦ ἐργαστηρίου ἢ τοῦ ἀγροῦ ἐργατῶν), ἐκτὸς ἐὰν ἔχῃ τὰ φυσικὰ χαρίσματα τοῦ Σολομώντος, ἰδοὺ οἱ μισθωτοὶ τοῦ ἄστεος καὶ τῆς ἐξοχῆς ὑπὸ τὴν δεινότεραν πίεσιν· τὸ οὐσιῶδες εἶναι, αὐτοὶ ταχέως νὰ μεταβληθῶσιν εἰς ἐνάγοντας, καὶ τότε δὲν ὑπάρχει πλέον ἡ ἀνάγκη τῆς ταχύτητος τῆς διαδικασίας. Ἀφοῦ εἰσέλθῃ ὁ κύριος εἰς τὸ κτήμα του διὰ τῆς προσωρινῆς ἐξώσεως τοῦ μισθωτοῦ, τίς ἡ ἀνάγκη περαιτέρω πολυπραγμοσύνης ; Τοιουτοτρόπως ἀληθεύει τὸ Εὐαγγελικὸν «τῶ ἔχοντι δοθήσεται, τῶ δὲ μὴ ἔχοντι καὶ ὁ ἀν' ἔχῃ ἀραιρηθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.»—Ἡ ταχύτης τῆς διαδικασίας εἶναι ἀνάγκη διὰ τὸν πλούσιον καὶ πολυτέλεια διὰ τὸν πτωχόν ! Ὅποια ἀντίφασις !

Ἡ ταχύτης εἶναι πρὸς τὴν δικαιοσύνην, ὅτι ἡ ταχύτης τοῦ φωτὸς πρὸς τὴν ἡμέραν. Ἐὰν δὲν διήνυε τὸ φῶς τοῦ ἡλίου 31,161 μυριάμετρα κατὰ πᾶν δευτερόλεπτον,

θὰ εἶχομεν ἀναμφισβητήτως ὀλιγωτέρας ἡμέρας εἰς τὴν διάθεσιν ἡμῶν. Κακὴ ἐν τούτοις πολλοὶ καὶ εἶναι ἐκείνη, ἣτις ἀντικρυ τῆς ἰσότητος τῆς διανομῆς τοῦ φυσικοῦ φωτὸς εἰσάγει τὴν ἀνισότητα τῆς διανομῆς τοῦ κοινωνικοῦ φωτὸς, ὅπερ εἶναι ἡ δικαιοσύνη. Ὅσαι κοινωνίαι ἐπολλαπλασίασαν τὸ μέτρον τῆς δικαιοσύνης τῶν ἐπολλαπλασίασαν συγχρόνως καὶ τοὺς κινδύνους αὐτῶν.—Ἐὸ πολιτικὸν συμφέρον ἀπῆτει νὰ συνδυασθῇ ἡ ταχύτης οὐχὶ μετὰ τῆς προσωρινῆς, ἀλλὰ μετὰ τῆς ὀριστικῆς δικαιοσύνης. Ὁ νομοθέτης ἠκολούθησεν ἄλλην ὁδόν· ἀλλὰ τίς εἶναι ἀνώτερος τοῦ ἀμελίκτου νόμου τῶν περιστάσεων ;

Ὑποθέσατε, ὅτι διὰ τῆς προσωρινῆς ἐξώσεως τὸ δοκοῦν τοῦ δικαστοῦ ἐνεργεῖ πέντε κατ' ἔτος λάθη ἐν ἐκάστη ἀγροτικῇ κοινότητι ἢ ἐν ἐκάστη τῆς πόλεως συνοικίᾳ. Ἰδοὺ μετ' ὀλίγα ἔτη θὰ σχηματισθῇ μεγάλη ποσότης αἰτίων, ἱκανῶν ἵνα ἀνοίξωσι βαθὺ χάσμα μεταξὺ τῶν κυρίων τῆς γῆς καὶ τῶν μὴ τοιούτων, ὅπερ μεθερμηνεύεται (εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ αἶσθημα τῶν ἐργαζομένων συνηθέστερον διὰ τῶν βραχιόνων) εἰς χάσμα μεταξὺ κεφαλαιούχων καὶ ἐργατῶν. Ζήτημα ροβερόν, τοῦ ὁποίου ὁ νομοθέτης πρέπει οὐχὶ νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν λύσιν ἀλλὰ νὰ ἀποφεύγῃ τὴν θέσιν.

Ἐὰν ὁ νομοθέτης ἔχῃ πεποιθήσιν εἰς τὴν προσωρινὴν δικαιοσύνην τοῦ δικαστοῦ, ἥμιστα ἀκριβῆ, φαίνεται, ἔχει ἰδέαν περὶ τοῦ προσωρινοῦ δικασικοῦ δοκοῦντος, ἵνα ἐμπιστευθῇ αὐτῷ ζήτημα, τὸ ὅποσον ὄρα, ὡς νομίζω, ἀπέδειξα, τὰ θεμέλια αὐτὰ τῆς κοινωνίας. Ἐὸ κατ' ἐμὲ θὰ ἐπροτίμων, ὁ μηχανικὸς νὰ μὴ ἦναι μακρὰν τῆς μηχανῆς, οὐδ' ὁ νομοθέτης μακρὰν τῆς περὶ τοῦ μέλλοντος προνοίας.

ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΙ.

Ἐκ τοῦ πρὸ ὀλίγου δημοσιευθέντος ὑπὸ τοῦ K. Hübner ἐνιαυσίου (1877) «Καταστατικοῦ Πίνακος,» ἀνήκοντος εἰς τὴν πρώτην τάξιν τῶν εἰδικῶν ἐπὶ τῆς ὕλης ταύτης συγγραμῶν, πληροπορούμεθα προσφάτους τινὰς ἀνωτάτους καὶ κατωτάτους ὄρους ἐπὶ τῆς κινήσεως τοῦ πληθυσμοῦ

καὶ ἐν γένει ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς σιδηροδρομικῆς καὶ τηλεγραφικῆς συγκοινωνίας.

Γοιουτοτρόπως—ἐπὶ 10,000 κατοίκων,—κατὰ μὲν τοὺς τοκετοὺς ὁ μεγαλειότερος ἀριθμὸς ἀνήκει εἰς τὴν Γερμανίαν (406), ὁ μικρότερος εἰς τὴν Γαλλίαν (263)· ἡ Ρωσσία ἐν τῷ μέσῳ, μᾶλλον πρὸς τὴν τελευταίαν κλίνουσα (300). Κατὰ δὲ τὰς ἀποδιώσεις, ἡ μεγαλειότερα θνησιμότης ἀποδίδεται τῇ Αὐстро-Οὐγγαρία (352) καὶ ἡ μικροτέρα τῇ Μεγάλῃ Βρετανίᾳ (220)· ἡ Ρωσσία κεῖται ἐν τῷ μέσῳ, μᾶλλον πρὸς τὴν πρώτην ἀποκλίνουσα. Κατὰ δὲ τοὺς γάμους ὁ μεγαλειότερος ἀριθμὸς ἀνήκει εἰς τὴν Γερμανίαν (90), κατόπιν τῆς ὁποίας ἔρχονται κατὰ σειράν ἡ Αὐστρία, ἡ Γαλλία, ἡ Ἰσπανία, ἡ Ἰταλία, ἡ Μεγάλῃ Βρετανία καὶ ἡ Ρωσσία (68 κατ' αὐτὴν γάμοι).

Ἄσον ἀφορᾷ τοὺς φοιτῶντας ἐν τοῖς προκαταρκτικοῖς σχολείοις,—ἐπὶ 10,000 κατοίκων,—ὑπολογίζονται 2,000 τοιοῦτοι μαθηταὶ ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς, 1540 ἐν Γερμανίᾳ, 1140 ἐν Βελγίῳ, 990 ἐν Γαλλίᾳ, 910 ἐν Ὀλλανδίᾳ, 890 ἐν Αὐстро-Οὐγγαρία, 800 ἐν Ἀγγλίᾳ, 700 ἐν Ἰταλίᾳ, 500 ἐν Ἰσπανίᾳ καὶ 150 ἐν Ρωσσίᾳ.

Ἡ μεγαλειότερα ἔκτασις τῶν σιδηροδρόμων ἀνήκει εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς (120,000 χιλιόμετρα, 1 ἐπὶ $1 \frac{1}{4}$ □ μιλίου)· κατόπιν ἔρχονται ἡ Γερμανία (28,000 χιλίμ. 1 ἐπὶ $\frac{1}{4}$ □ μιλ.), ἡ Μεγάλῃ Βρετανία (27,000 χιλ. 1 ἐπὶ $\frac{1}{6}$ □ μιλ.), ἡ Γαλλία (21,761 χιλ. 1 ἐπὶ $\frac{1}{3}$ □ μιλ.), ἡ Αὐστρία (16,238 χιλ. 1 ἐπὶ $\frac{2}{3}$ □ μιλ.), ἡ Ρωσσία (15,900 χιλ. 1 ἐπὶ $5 \frac{1}{2}$ □ μιλ.), ἡ Ἰταλία (7,700 χιλ. 1 ἐπὶ $\frac{2}{3}$ □ μιλ.), ἡ Ἰσπανία (5,900 χιλ. 1 ἐπὶ $1 \frac{2}{3}$ □ μιλ.), τὸ Βελγίον (3,500 χιλ. 1 ἐπὶ $\frac{1}{6}$ □ μιλ.).

Ἐάν συγκρίνωμεν τὴν ἔκτασιν τῶν τηλεγραφικῶν γραμμῶν πρὸς τὴν τὸν ἰσοπέδων σιδηροδρομικῶν, ἡ δευτέρα εἶναι πρὸς τὴν πρώτην ὡς 1 : $2 \frac{1}{2}$ ἐν Γαλλίᾳ, Ἰσπανίᾳ, Ἰταλίᾳ καὶ Ρωσσίᾳ, ὡς 1 : 2 ἐν Αὐстро-Οὐγγαρίᾳ, καὶ ὡς 1 : $1 \frac{1}{3}$ ἐν Γερμανίᾳ καὶ Μεγάλῃ Βρετανίᾳ. Ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἐν Βελγίῳ, συγκριτικῶς ὀλίγον ὑπερτερεῖ ἡ ἔκτασις τῶν τηλεγραφικῶν γραμμῶν τῆς τῶν ἰσοπέδων σιδηροδρόμων.